Rapport till Finanspolitiska rådet
2012/2

Utveckling av de offentliga finanserna till 2020 vid fem olika makroekonomiska scenarier

Göran Hjelm och Ulla Robling
Konjunkturinstitutet

De åsikter som uttrycks i denna rapport är författarens egna och speglar inte nödvändigtvis Finanspolitiska rådets uppfattning.

Finanspolitiska rådet är en myndighet som har till uppgift att göra en oberoende granskning av regeringens finanspolitik. Rådets uppgifter fullföljs framför allt genom publiceringen av rapporten Svensk finanspolitik som lämnas till regeringen en gång per år. Rapporten ska kunna användas som ett underlag bland annat för riksdagens granskning av regeringens politik. Som ett led i uppdraget anordnar rådet även konferenser och utger skrifter om olika aspekter på finanspolitiken. I serien Studier i finanspolitik publiceras fördjupade studier eller rapporter som härrör från externa uppdrag.

Finanspolitiska rådet
Box 3273
SE-103 65 Stockholm
Kungsgatan 12-14
Tel: 08-453 59 90
Fax: 08-453 59 64
info@finanspolitiskaradet.se
www.finanspolitiskaradet.se

ISSN 1654-8000

Förord

Denna rapport har utarbetats av Konjunkturinstitutet på uppdrag av Finanspolitiska rådet. Rapporten beskriver utvecklingen av de offentliga finanserna till 2020 vid fem olika makroekonomiska scenarier. Rapporten har författats av Göran Hjelm och Ulla Robling.[1]

[1] Författarna tackar Helena Knutsson och Lena Sellgren för aktivt deltagande i projektet. Tack går dessutom till Mats Dillén, Jesper Hansson och Jonny Nilsson för värdefulla kommentarer samt till Johan Samuelsson för administrativt stöd.

Innehållsförteckning

1 Basscenario 7
1.1 Makroekonomisk utveckling 7
1.2 Det offentligfinansiella sparandet 12
2 Scenario 1 och 2: Djupare och förlängd lågkonjunktur 15
2.1 Beskrivning av scenarierna 15
2.2 Makroekonomiska effekter 18
2.3 Det offentligfinansiella sparandet 22
3 Scenario 3: BNP och arbetade timmar i jämvikt enligt regeringens bedömning 27
3.1 Beskrivning av scenariot 27
3.2 Makroekonomiska effekter 28
3.3 Det offentligfinansiella sparandet 34
4 Scenario 4 och 5: Aktiv finanspolitik 2013–2015 36
4.1 Beskrivning av scenarierna 36
4.2 Makroekonomiska effekter 37
4.3 Det offentligfinansiella sparandet 42
Appendix A: Uppdragsbeskrivning 46

1 Basscenario

Samtliga fem scenarier i rapporten tar sin utgångspunkt i Konjunkturinstitutets prognos i *Konjunkturläget*, december 2011. De makroekonomiska störningarna som ligger till grund för scenarierna appliceras på den ojämvikt som råder i svensk ekonomi 2012–2013. Konjunkturinstitutets makroekonomiska modell KIMOD och offentligfinansiella modell FIMO används och beskriver ekonomins återgång till jämvikt till och med 2020.

I detta kapitel ges en kortfattad beskrivning av Konjunkturinstitutets prognos till och med 2020. En mer detaljerad beskrivning framgår i *Konjunkturläget*, december 2011. I kapitlet visas ett antal centrala variabler i diagram. Utvecklingen av samtliga variabler i uppdragsbeskrivningen (se Appendix A) finns i Excelformat på Konjunkturinstitutets hemsida, www.konj.se.

1.1 Makroekonomisk utveckling

Utgångspunkten i Konjunkturinstitutets medelfristiga prognoser är att inga oförväntade temporära eller permanenta störningar till ekonomin predikteras. Det innebär att prognosen tar sin utgångspunkt i de störningar som inträffat fram till och med utfall (det vill säga till och med tredje kvartalet 2011). Effekterna av dessa störningar klingar successivt av och därefter följer ekonomin den så kallade jämviktsutvecklingen. Den sistnämnda styrs av hur ekonomins utbudssida bedöms utvecklas.

Makroekonomisk utveckling 2012–2020

Svensk ekonomi bedöms befinna sig i en lågkonjunktur under 2012. Arbetslösheten är högre än Konjunkturinstitutets bedömning av jämvikts-arbetslösheten och BNP-gapet är negativt (se diagram B1 och B2). Anpassningen mot ett balanserat resursutnyttjande blir långsammare än vad som är normalt i en konjunkturuppgång. Det beror på den anpassning av balansräkningarna i världsekonomin som följer av skuldkrisen i många, för Sverige, viktiga handelspartners. Ekonomin bedöms inte nå ett normalt resursutnyttjande förrän 2016 då arbetslösheten är ca 6,5 procent.

Diagram B1 Arbetslöshet
Procent av arbetskraften

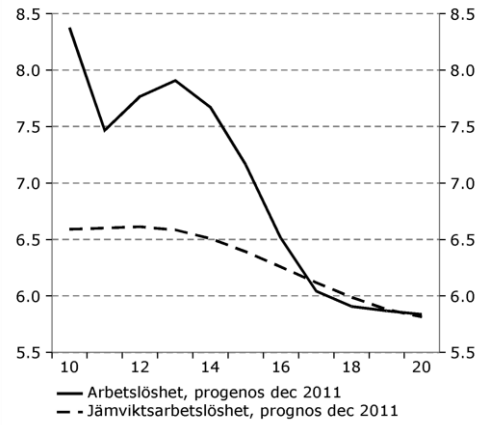

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram B2 BNP-gap
Procent av potentiell BNP

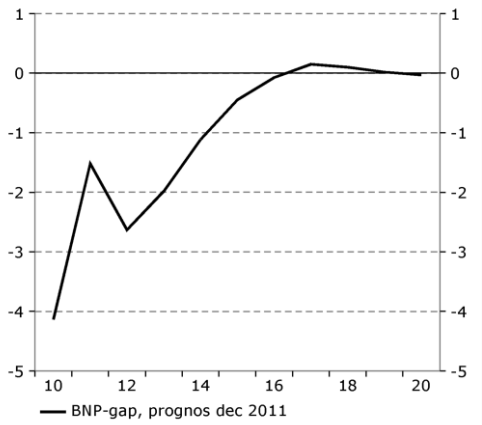

Källa: Konjunkturinstitutet.

Utvecklingen 2017–2020 kommer i stora drag drivas av ekonomins antagna jämviktsutveckling. Det innebär bl.a. att fullt resursutnyttjande råder och att tillväxten bestäms av utvecklingen av arbetsutbudet, jämviktsarbetslösheten, medelarbetstiden och produktiviteten. Arbetsutbudet är i princip oförändrat under dessa år på grund av att stora kohorter går i pension. Medelarbetstiden bedöms i princip vara oförändrad medan jämviktsarbetslösheten minskar tack vare att arbetsmarknadens parter successivt anpassar sig till de ekonomisk-politiska reformerna som hittills genomförts.[2] Sammantaget innebär det att arbetade timmar i jämvikt ökar svagt fram till 2020 (se diagram B3). Produktivitetsutvecklingen i jämvikt 2010–2020 bedöms vara relativt låg i början av perioden på grund av både en svag utveckling av kapitalfördjupningen (kapitaltjänster per sysselsatt) och en, ur produktivitets-synpunkt, ogynnsam sammansättning av sysselsättningstillväxten (se diagram B3). Nedan följer en kort beskrivning av utvecklingen av BNP, BNP:s användnings- och produktionssida, arbetsmarknaden samt nominella variabler och real växelkurs.

[2] Se fördjupningarna ”Långsiktiga effekter på arbetsmarknaden av ekonomisk-politiska reformer” och ”Konjunkturinstitutets bedömning av jämviktsarbetslösheten” i *Konjunkturläget*, december 2011 för en analys.

Diagram B3 Potentiell BNP, timmar och produktivitet
Årlig procentuell förändring

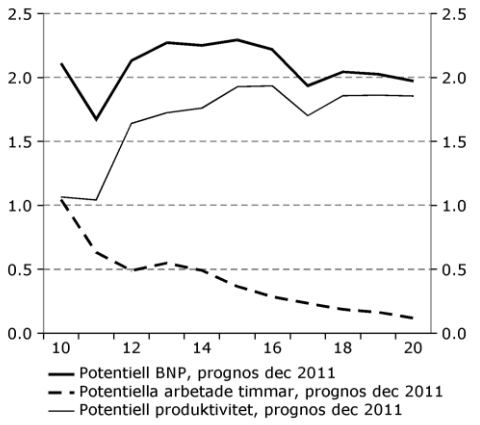

Källa: Konjunkturinstitutet.

BNP

BNP växer med i genomsnitt 2,3 procent per år 2012–2020 (se diagram B4). Det är något högre än utvecklingen av potentiell BNP och innebär att BNP-gapet sluts till 2016 (se diagram B2).

Diagram B4 BNP och potentiell BNP
Årlig procentuell förändring

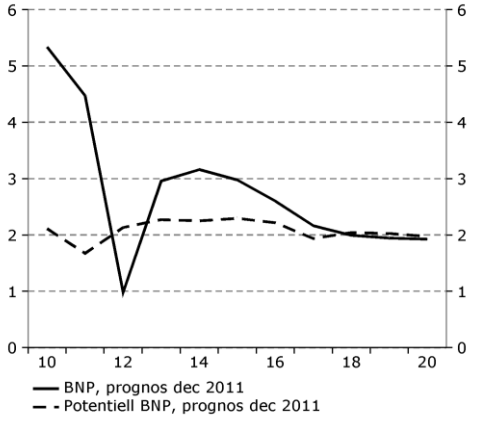

Källa: SCB och Konjunkturinstitutet.

BNP:s användningssida

På grund av den demografiska utvecklingen samt den starka förmögenhetsställningen mot omvärlden bedöms nettoexportens andel av BNP stadigt minska medan hushållens konsumtion ökar som andel av BNP. Nettoexportens andel av BNP faller från ca 6 procent av BNP 2012 till drygt 4 procent 2020 då flera viktiga handelspartners måste öka sitt sparande relativt Sverige (se diagram B5). Samtidigt stiger hushållens konsumtion som andel av BNP då de använder den förmögenhet som byggts upp under många år, bl.a. av demografiska skäl (se diagram B6). Den starka utvecklingen av konsumtionen innebär en ökad import, vilket bidrar till försämringen av nettoexporten.

Diagram B5 Nettoexport
Procent av BNP

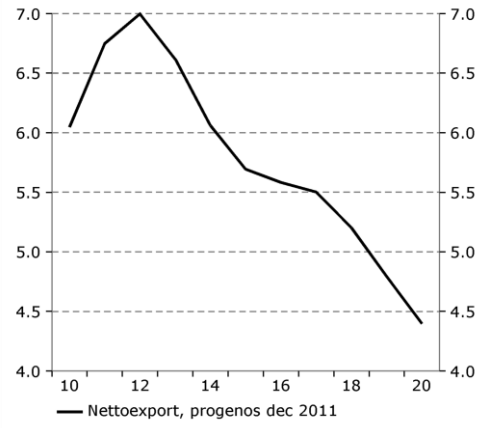

Källa: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram B6 Hushållens konsumtion
Nominell andel av BNP

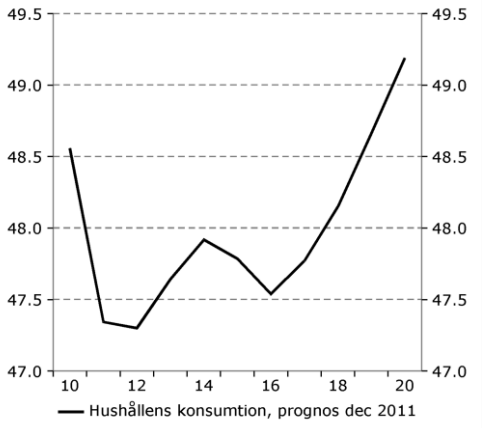

Källa: SCB och Konjunkturinstitutet.

Det bör dock noteras att exportens (nominella och reala) andel av BNP fortsätter att stiga, vilket är ett resultat av en fortsatt ökad specialisering och därmed handel i världen. Importens andel ökar dock ännu mer. Offentlig konsumtion utvecklas i linje med de behov som den demografiska utvecklingen innebär, givet oförändrad kvalitet i de offentliga verksamheterna. Investeringsnivån har varit exceptionellt låg under finanskrisen och den efterföljande lågkonjunkturen. Investeringarna ökar därför successivt som andel av BNP till ca 20 procent 2020 från ca 18 procent 2011.

BNP:s produktionssida

Som nämndes ovan utvecklas arbetsutbudet och därmed antalet arbetade timmar i jämvikt relativt svagt 2012–2020 (se diagram B3). Faktiskt antal arbetade timmar ökar något snabbare då ekonomin successivt återhämtar sig från lågkonjunkturen (se diagram B7). Antalet arbetade timmar ökar dock inom den offentliga sektorn på grund av ökad demografiskt betingad efterfrågan. Ökningen blir i genomsnitt ca 0,4 procent per år 2012–2020. Det innebär att antalet arbetade timmar i näringslivet i princip är konstant under samma period. Produktivitetstillväxten uppgår till i genomsnitt 1,8 procent per år i hela ekonomin.

Diagram B7 Arbetade timmar och produktivitet
Årlig procentuell förändring

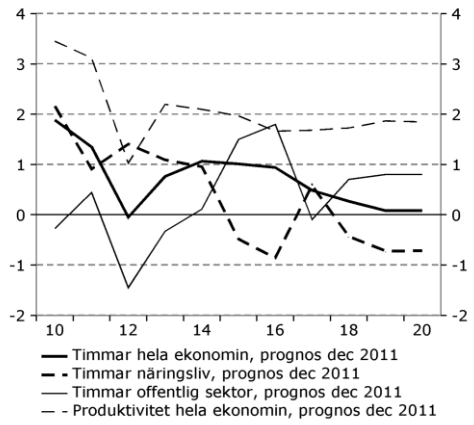

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Nominella variabler och real växelkurs

Den långvariga lågkonjunkturen och relativt höga arbetslösheten innebär att priser (KPIF) och löner utvecklas långsammare än sina referensvärden i början av perioden 2012–2020 (se diagram B8).[3] Lågkonjunkturen föranleder även att reporäntan är låg under en lång period och når inte upp till sitt referensvärde på 4 procent förrän 2017 (se diagram B9).

Diagram B8 KPIF och konjunkturlöner
Årlig procentuell förändring

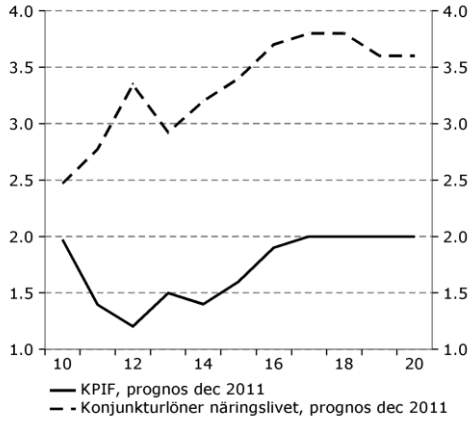

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram B9 Reporänta
Procent

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Som ett resultat av Sveriges starka nettoställning mot omvärlden och det ändrade sparbeteende som väntas bli följden av nuvarande skuldkris förstärks såväl nominell som real växelkurs under perioden (se diagram B10).

[3] Referensvärdet för löneökningar är ca 3,5 procent och för KPIF 2 procent.

Diagram B10 Växelkurser
Index, 2010=100

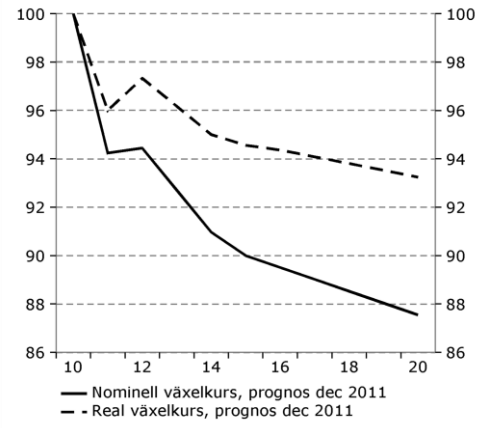

Källa: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

1.2 Det offentligfinansiella sparandet

Beräkningarna av det finansiella sparandet i den offentliga sektorn görs i Konjunkturinstitutets modell för offentliga finanser, FIMO[4]. Det offentligfinansiella sparandet i basscenariot baseras på den ovan beskrivna makroekonomiska utvecklingen i *Konjunkturläge*t, december 2011.

Beräkningarna i basscenariot (KI-prognos december 2011) utgår från följande:

- Prognoserna för det offentliga finansiella sparandet 2012–2013 är bedömningsprognoser, medan prognoserna för 2014–2020 är mer mekaniska modellbaserade prognoser[5].
- Det finansiella sparandet i den offentliga sektorn, det vill säga skillnaden mellan inkomster och utgifter, beräknas så att det ska uppgå till 1,5 procent av BNP när resursutnyttjandet är balanserat. Detta kan i praktiken ske på många sätt, men i de medelfristiga kalkylerna antas att transfereringar till hushållen anpassas så att överskottsmålet uppfylls, givet nedanstående prognoser för offentliga variabler.
- Kommunsektorns finansiella sparande beräknas så att det ska uppgå till –0,1 procent av BNP från och med 2014, vilket innebär att det så kallade balanskravet är bindande. I de medelfristiga kalkylerna antas att statsbidragen justeras för detta ändamål.
- Den offentliga konsumtionen i löpande pris beräknas utifrån förändringar i befolkningens storlek och ålderssammansättning (demografi) samt en pris- och löneutveckling.
- De nominella offentliga investeringarna utvecklas så att deras andel av BNP är konstant över perioden 2014–2020.

---

[4] FIMO är en beräkningsmodell som på årsbasis belyser finansiella flöden och sparande uppdelat i ekonomins institutionella sektorer som dessa beskrivs i nationalräkenskaperna.
[5] Se kapitlet ”Ekonomisk politik” i *Konjunkturläget*, december 2011 för en diskussion kring det offentliga finansiella sparandet i ett medelfristigt perspektiv.

- De offentliga transfereringsutgifterna till hushållen (sjukpenning, arbetslöshetsersättning etc.) skrivs fram dels med demografi och sysselsättning, dels med löne- och/eller prisutvecklingen.
- Beräkningarna baseras på oförändrade implicita skattesatser från och med 2014, det vill säga respektive skatt som andel av dess bas är oförändrad från och med 2014 och lika med värdet för 2013.

Utvecklingen av det offentliga finansiella sparandet

Den svaga makroekonomiska utvecklingen 2012 innebär underskott i det offentliga finansiella sparandet (se diagram B11). Inkomsterna ökar långsammare än normalt eftersom viktiga skattebaser som framför allt hushållens konsumtion utvecklas svagt. Samtidigt ökar utgifterna till följd av den högre arbetslösheten och prognostiserade finanspolitiska beslut (se diagram B12). Ekonomin återhämtar sig under 2013 och underskottet i den offentliga sektorns finansiella sparande minskar. Allt eftersom ekonomin växer sig starkare minskar de offentliga utgifterna som andel av BNP och inkomsterna, som i huvudsak består av skatteinkomster, stabiliseras som andel av BNP. Ekonomin bedöms inte nå ett normalt resursutnyttjande förrän 2016.

Diagram B11 Offentliga sektorns finansiella sparande

Procent av BNP

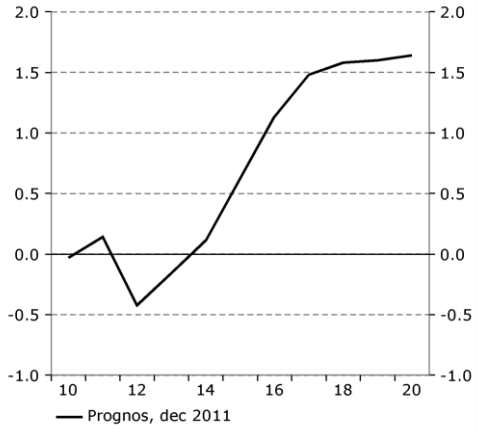

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram B12 Offentliga sektorns inkomster och utgifter

Procent av BNP

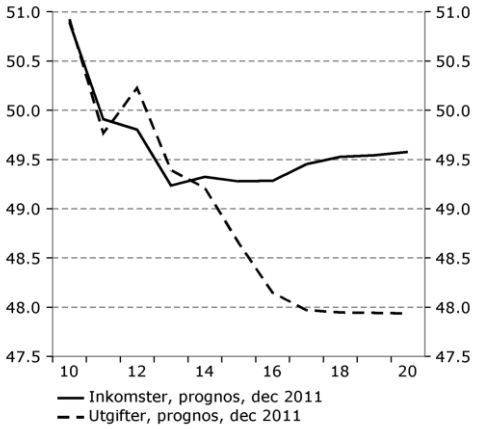

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

I Konjunkturinstitutets decemberprognos 2011 ingår ofinansierade åtgärder på totalt ca 50 miljarder kronor 2013–2016 och det offentliga finansiella sparandet beräknas då uppgå till 1,1 procent av BNP 2016 (se diagram B11).

2 Scenario 1 och 2: Djupare och förlängd lågkonjunktur

2.1 Beskrivning av scenarierna

Enligt uppdragsbeskrivningen (se Appendix A) ska *scenario 1* beskriva:

" En oväntad kraftig försämring av världskonjunkturen andra halvan av 2012 och 2013 vilket fördjupar den lågkonjunktur som Konjunkturinstitutets medelfristiga prognos innebär. Försämringen påverkar inte ekonomins långsiktiga jämvikt."

Följande beskrivning gäller för *scenario 2*:

"En oväntad kraftig försämring av den inhemska konjunkturen andra halvan 2012 och 2013 vilket fördjupar den lågkonjunktur som Konjunkturinstitutets medelfristiga prognos innebär. Försämringen beror på ökad osäkerhet hos hushållen exempelvis på grund av oväntat svag utveckling av huspriserna. Försämringen påverkar inte ekonomins långsiktiga jämvikt och ska vara ungefär i magnitud som scenario 1 med avseende på BNP-gap."

Utöver dessa beskrivningar så har Finanspolitiska rådet önskat att följande önskemål uppfylls i beräkningarna:

- BNP-tillväxten ska vara negativ både 2012 och 2013.
- BNP-gapet ska bottna 2014 på mellan minus 6 till minus 7 procent.
- Ekonomin når jämvikt först bortom 2017.

Scenario 1: "utländsk störning"

Denna störning fördelas på tre exogena variabler i KIMOD, alla med utländsk härkomst: (i) efterfrågan på svenska exportvaror, (ii) utländsk inflation[6] och (iii) utländsk ränta.[7] Den lägre efterfrågan internationellt innebär att dess priser och löner utvecklas långsammare vilket också föranleder dess centralbanker att välja en mer + bana för styrräntorna jämfört med basscenariot. Reaktionsfunktionen för de utländska centralbankerna antas vara likartad med den som gäller i KIMOD för den svenska ränteutvecklingen. Storleken på de utländska störningarna visas i diagram S12_1-S12_4.

[6] Den utländska inflationen består av ett vägt genomsnitt där vikterna tas från Konjunkturinstitutets växelkursindex, KIX.
[7] Den utländska räntan består till två tredjedelar av ECB:s ränta och en tredjedel FED:s ränta.

Diagram S12_1 Svensk export
Miljarder kronor, fasta priser

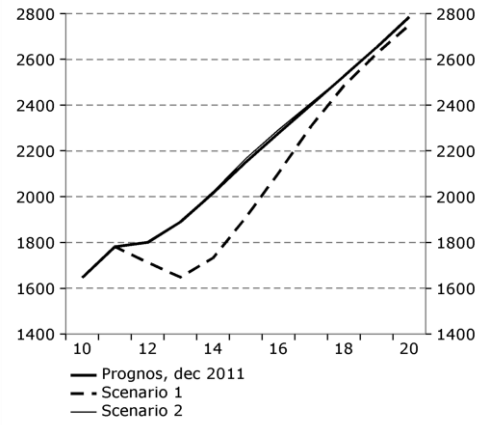

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S12_2 Svensk export
Årlig procentuell förändring

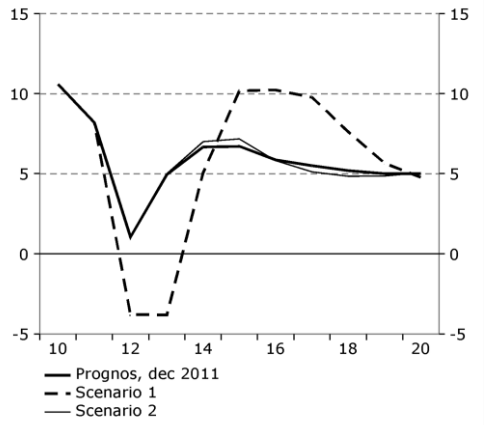

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S12_3 Utländsk ränta
Procent

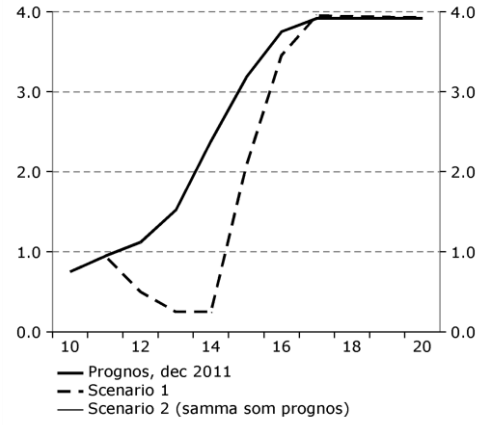

Källor: Federal Reserve, ECB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S12_4 Utländsk inflation
Årlig procentuell förändring

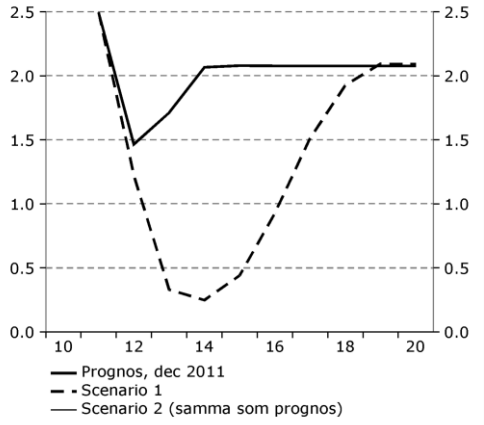

Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

Som nämndes ovan styrs storleken på störningen till efterfrågan på svensk export av uppdragsbeskrivningen. För att uppnå önskvärd magnitud på BNP-tillväxt och BNP-gap 2012–2014 (inklusive KIMOD:s endogena respons som diskuteras vidare nedan) minskar exportnivån både 2012 och 2013 (se diagram S12_1), det vill säga exporttillväxten blir negativ (se diagram S12_2). Fortfarande 2014 är exporttillväxten lägre än basscenariot. Eftersom störningen endast har temporära effekter överstiger exporttillväxten basscenariots tillväxt 2015 och framåt så att samma exportnivå nås i slutet av perioden.

Den sämre internationella konjunkturutvecklingen innebär att inflationstakten minskar (se diagram S12_4) vilket föranleder de utländska centralbankerna att sänka sina styrräntor (se diagram S12_3). Eftersom den sämre utvecklingen tar sin början andra halvåret 2012 blir årsmedelvärdet 0,5 procent 2012 trots att räntan sänks till 0,25 procent under loppet av 2012. Ett nominellt räntegolv på 0,25 procent antas.

Scenario 2: "inhemsk störning"

I detta scenario antas omvärldens efterfrågan och därmed inflation och räntor vara de samma som i basscenariot. i stället antas att inhemsk efterfrågan minskar i sådan grad att motsvarande försämring av BNP-tillväxten (och därmed BNP-gapet) som för scenario 1 ovan. Som uppdragsbeskrivningen beskriver sker detta främst genom att hushållens konsumtion minskar, exempelvis via en förhöjd osäkerhet kring förmögenhetsvärden till följd av fallande fastighetspriser. Förutom hushållens konsumtion påverkas även bostadsinvesteringarna negativt. Störningen är även här av temporär karaktär och innebär att ekonomin återgår till de nivåer som följer av basscenariot. Utvecklingen av hushållens konsumtion och investeringar (inklusive KIMOD:s endogena respons) framgår av diagram S12_5-S12_8 nedan.

Diagram S12_5 Hushållens konsumtion
Miljarder kronor, fasta priser

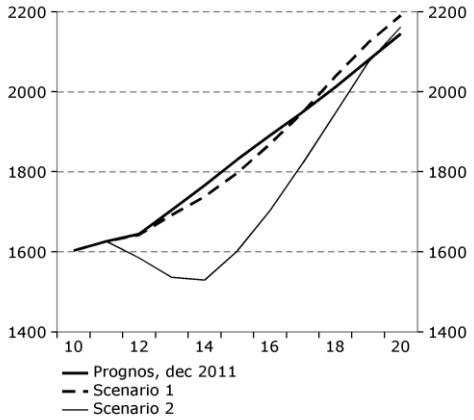

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S12_6 Hushållens konsumtion
Årlig procentuell förändring

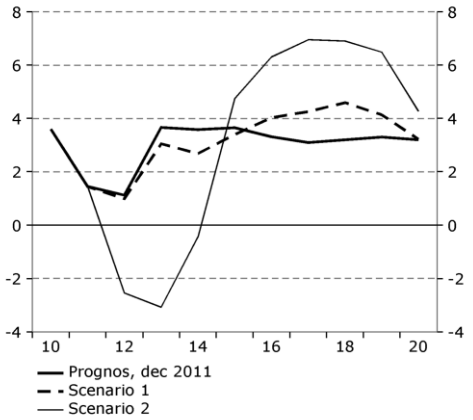

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S12_7 Fasta bruttoinvesteringar
Miljarder kronor, fasta priser

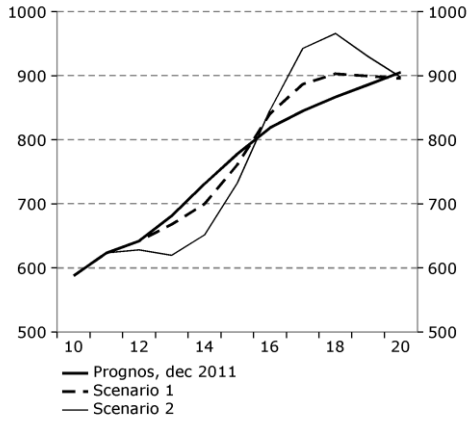

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S12_8 Fasta bruttoinvesteringar
Årlig procentuell förändring

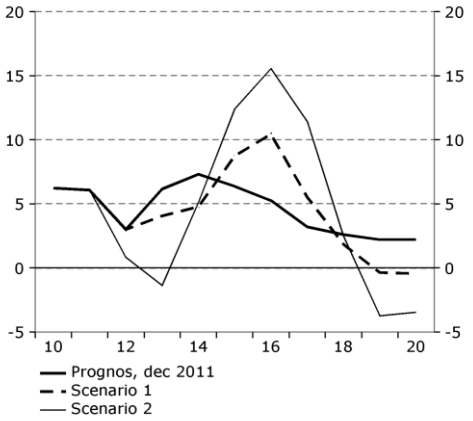

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Att uppnå samma magnitud på BNP-gap som i scenario 1 innebär stora effekter på hushållens konsumtion (se diagram S12_6). Först blir tillväxten i hushållens konsumtion kraftfullt negativ och sedan, när husprisfallet återhämtas och

osäkerheten avtar, finns ett stort uppdämt konsumtionsbehov vilket innebär en historiskt hög tillväxt. Sammantaget innebär det att konsumtionsnivån 2020 ungefär sammanfaller med basscenariot (se diagram S12_5).

Bostadsinvesteringarna är en relativt liten andel av totala fasta bruttoinvesteringar varför utvecklingen inte blir så dramatisk. Eftersom störningen är av temporär karaktär så nås samma nivå på kapitalstocken som i basscenariot vilket innebär att investeringsnivån måste överstiga basscenariots nivå 2016–2020 (se diagram S12_7).

2.2 Makroekonomiska effekter

Antaganden för offentliga variabler i KIMOD-beräkningarna

Effekter på offentligfinansiella variabler beräknas i FIMO och redovisas efter den makroekonomiska beskrivningen. I KIMOD antas reala offentliga variabler (konsumtion, investeringar, produktion, arbetade timmar, sysselsättning och skatte- och bidragsnivåer) vara oförändrade, det vill säga anta samma värden som i basscenariot. När det gäller *nominella* offentliga variabler så tillåts dessa påverkas av skillnader i pris- och löneutveckling jämfört med basscenariot.

Övergripande makroekonomiska effekter

De negativa störningarna i scenario 1 och 2 är dimensionerade att ha likartade effekter på BNP-tillväxt och BNP-gap, se diagram S12_9 och S12_10. BNP-tillväxten är negativ 2012–2013 och lågkonjunkturen fördjupas kraftigt jämfört med basscenariot. Skillnaden mot BNP-gapet i basscenariot är som störst 2014, nästan 6 procentenheter.

Diagram S12_9 BNP
Årlig procentuell förändring

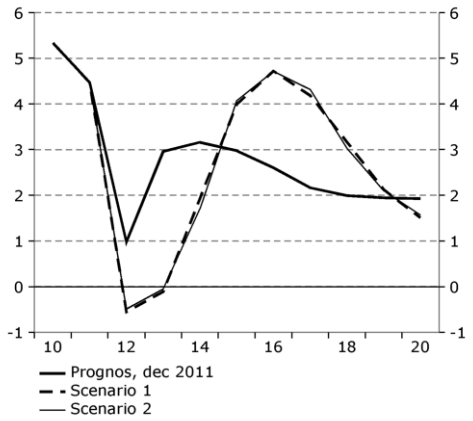

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S12_10 BNP-gap
Procent av potentiell BNP

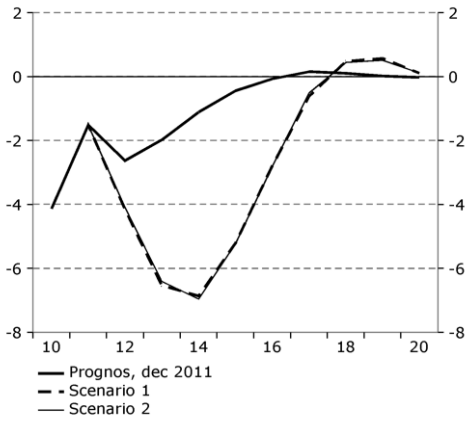

Källa: Konjunkturinstitutet.

Som framgick ovan drabbas främst exportnäringarna i scenario 1 medan hushållens konsumtion drabbas främst i scenario 2. Eftersom exportnäringarna i genomsnitt har en högre produktivitetsnivå än de näringar som hushållens konsumtion riktar sig mot blir effekten på antalet arbetade timmar (och därmed sysselsättning och arbetslöshet) större i scenario 2 än scenario 1, se diagram

S12_11 och S12_12.[8] Som analyseras nedan påverkas de offentliga finanserna mer negativt i scenario 2 av två skäl; dels blir arbetslöshetsrelaterade kostnader högre, dels blir hushållens konsumtion lägre vilket ger framför allt lägre momsintäkter.

Diagram S12_11 Antal arbetade timmar
Årlig procentuell förändring

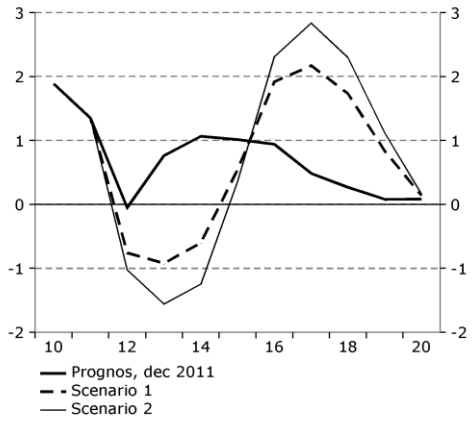

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S12_12 Arbetsmarknadsgap
Procent. Faktiskt arbetade timmar i relation till potentiellt arbetade timmar

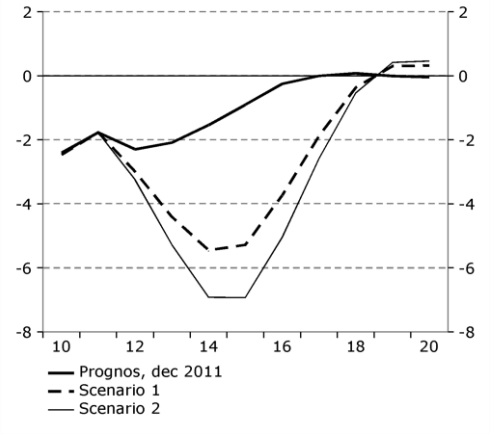

Källa: Konjunkturinstitutet.

BNP:s användningssida

Effekter på export, hushållens konsumtion och fasta bruttoinvesteringar har redovisats i diagram S12_1-S12_2 och S12_5-S12_8 ovan. Utöver störningarna påverkas utvecklingen av KIMOD:s endogena mekanismer, däribland en successiv återgång till basscenariot i och med störningarnas temporära natur. *Hushållens konsumtion* påverkas negativt av en svagare utveckling av den disponibla inkomsten och högre arbetslöshet (vilket innebär ökad osäkerhet) i början av perioden. De *fasta bruttoinvesteringarna* styrs delvis av tidigare års tillväxt i produktion vilken är svag i början av perioden. Både hushållens konsumtion och de fasta bruttoinvesteringarna beror även av realräntan men, som visas nedan, stiger den trots sänkt styrränta. Detta eftersom räntegolvet antas vara 0,25 procent. *Exporten* styrs av den reala växelkursen vilken påverkas i relativt begränsad utsträckning. *Importen* bestäms av efterfrågans sammansättning och dess importinnehåll.

BNP:s produktionssida

Som diskuterades ovan innebär scenario 2 att antalet arbetade timmar minskar mer än i scenario 1 på grund av skillnader i efterfrågans sammansättning. Det innebär att sysselsättningen och arbetslösheten också utvecklas sämre i scenario 2, se diagram S12_13 och S12_14.

[8] Beräkningen av relativ produktivitetsnivå har utförts med Konjunkturinstitutets input-output modell IOR vars resultat har implementerats i KIMOD.

Diagram S12_13 Sysselsättning
Årlig procentuell förändring

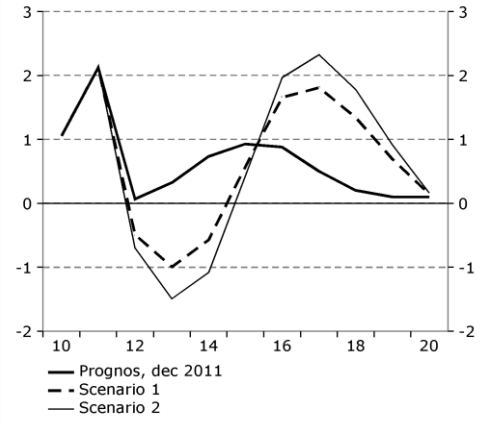

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S12_14 Arbetslöshet
Procent av arbetskraften

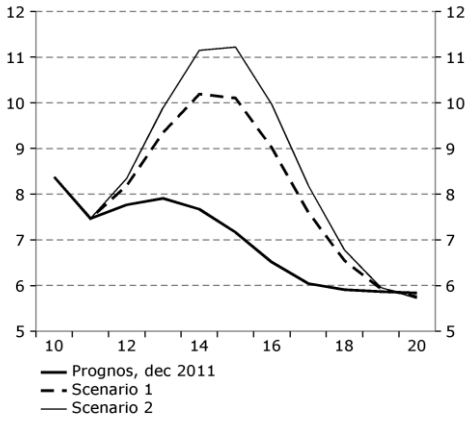

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Nominell utveckling och real växelkurs

Som framgick av diagram S12_14 ökar arbetslösheten i båda scenarierna. Det medför att arbetskostnaden ökar långsammare (se diagram S12_14b). Samtidigt innebär båda scenarierna att importpriserna utvecklas långsammare än i basscenariot – men av olika skäl. I scenario 1 beror de lägre importpriserna främst på lägre utländska priser (se diagram S12_4). I scenario 2, där de utländska priserna inte påverkas, beror de lägre importpriserna främst på att den nominella växelkursen förstärks som ett resultat av den inhemska fördjupade lågkonjunkturen och därmed lägre prisnivå, se diagram S12_15. Att den nominella växelkursen inte blir svagare på kort sikt beror på att styrräntan, på grund av räntegolvet på 0,25 procent, inte kan sänkas så mycket som nedgången i inflation och inflationsförväntningar motiverar.

Diagram S12_14b Löner
Årlig procentuell förändring

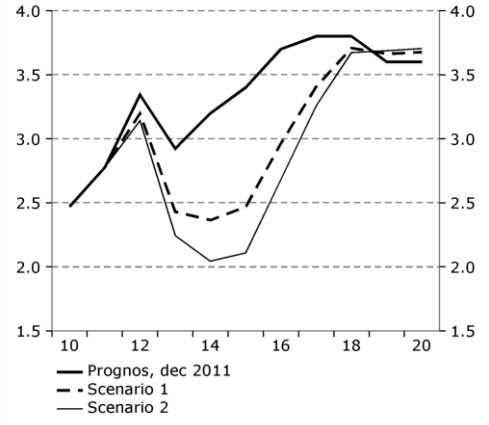

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S12_15 Importpriser
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Inflationsutvecklingen blir därför likartad i de två scenarierna och klart lägre än i basscenariot (se diagram S12_16). Riksbanken sänker räntan ner till räntegolvet på 0,25 procent och i scenario 2 behålls räntan på samma nivå till och med 2015 (se diagram S12_17).

Diagram S12_16 Inflation mätt enligt KPIF

Procent

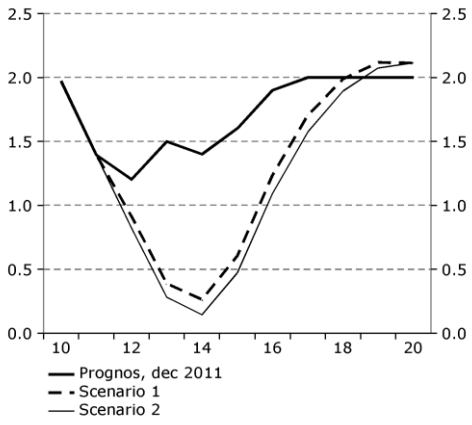

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S12_17 Styrränta

Procent

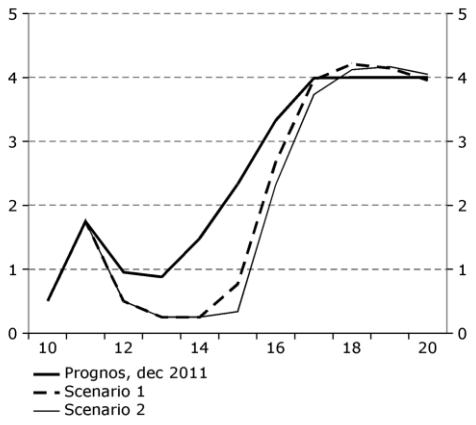

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Den nominella växelkursen (se diagram S12_18) förstärks relativt kraftigt i scenario 2 eftersom svensk inflation (och därmed prisnivå som styr växelkursens nivå) utvecklas klart svagare än i omvärlden (se diagram S12_4 och S12_16). I scenario 1 utvecklas svensk och utländsk inflation relativt likartat. Den reala växelkursen styrs av förväntad realränta. Den sistnämnda styrs av nominell styrränta och förväntad inflation. Trots sänkning av nominell styrränta innebär räntegolvet att denna sänkning inte kan kompensera för förväntad lägre inflation vilket medför att realräntan stiger på kort sikt i både scenario 1 och 2 (se diagram S12_19). Sammantaget innebär det små rörelser i den reala växelkursen (se diagram S12_20).

Diagram S12_18 Nominell växelkurs

Index. 2010=100

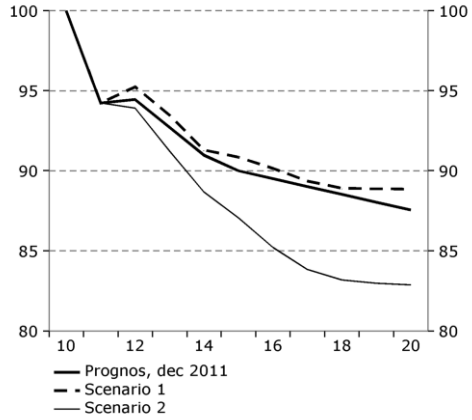

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram S12_19 Realränta

Procent (baserat på förväntad BNP-deflator)

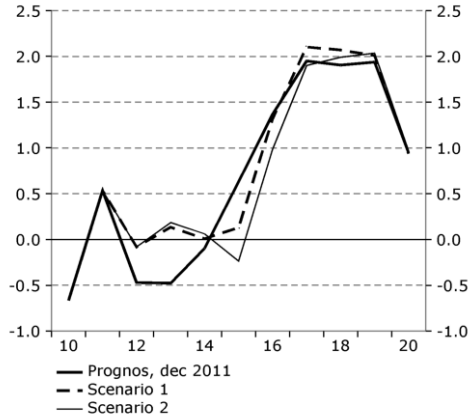

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram S12_20 Real växelkurs
Index. 2010=100

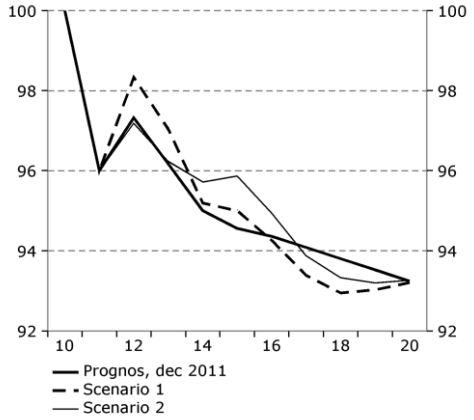

Källa: Konjunkturinstitutet.

2.3 Det offentligfinansiella sparandet

Det offentligfinansiella sparandet i scenario 1 och 2 baseras på den ovan beskrivna makroekonomiska utvecklingen med en djupare och förlängd lågkonjunktur.

Beräkningarna i scenario 1 och 2 utgår från följande:

- Överskottsmål för det offentliga finansiella sparandet är inte bindande.
- Kommunsektorn finansiella sparande tillåts variera, det vill säga inget krav på att balanskravet hålls.
- Statsbidragen till kommunerna ligger kvar på samma nominella nivå som i december 2011 under hela perioden.
- Offentlig konsumtion (det vill säga volym och antal sysselsatta) och investeringar i fasta priser är detsamma som i basscenariot.
- Pris- och löneutveckling i scenario 1 och 2 påverkar den nominella utvecklingen av offentlig konsumtion, offentliga investeringar och transfereringar till hushåll.
- Finanspolitiken är som den beskrivs i basscenariot, givet förutsättningar från scenario 1 och 2.

Utveckling av det offentliga finansiella sparandet vid en djupare och förlängd lågkonjunktur

De negativa störningarna i scenario 1 och 2 har likartade effekter på BNP-tillväxt och BNP-gap. BNP-tillväxten är negativ 2012–2013 och lågkonjunkturen fördjupas kraftigt jämfört med basscenariot. De negativa störningar som inträffar får olika konsekvenser för den offentliga sektorns finansiella sparande. Det offentligfinansiella sparandet i scenario 1, där exporten minskar kraftigt, blir mindre negativt än i scenario 2 där hushållens konsumtionsutgifter minskar dramatiskt (se diagram S12_21).

Diagram S12_21 Offentliga sektorns finansiella sparande
Procent av BNP

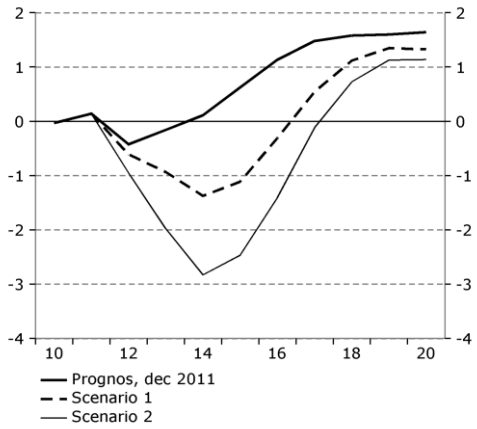

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S12_22 Den offentliga sektorns inkomster
Procent av BNP

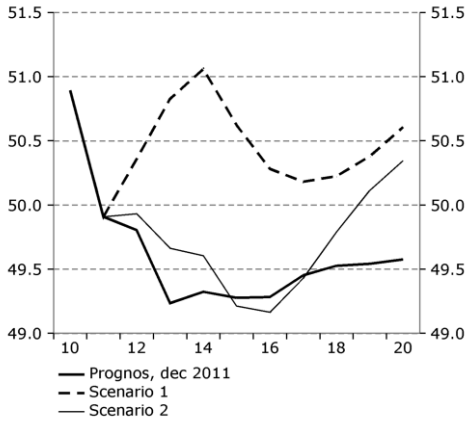

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Det offentligfinansiella sparandet är som lägst 2014 i scenario 2 och skillnaden mellan de olika scenarierna uppgår då till 1,5 procentenheter av BNP eller 50 miljarder kronor. Sparandet återhämtar sig sedan när konjunkturen förbättras och återgår till en nivå på ca 1,5 procent av BNP vid balanserat resursutnyttjande.[9] När BNP faller på grund av en exportstörning påverkas sysselsättningen inte i lika hög grad som vid en inhemsk störning via hushållens konsumtion. Skattebaserna, hushållens konsumtionsutgifter och lönesumman, ökar därför i relation till BNP i scenario 1, när BNP utvecklas svagt, vilket medför att de offentliga inkomsterna blir högre som andel av BNP i scenario 1 (se diagram S12_22).

I scenario 2 minskar inkomsterna som andel av BNP fram till och med 2016 (se diagram S12_22). Den låga hushållskonsumtionen i scenario 2 medför att produkt- och produktionsskatterna och därmed momsintäkterna minskar som andel av BNP (se diagram S12_23). Inkomsterna blir då betydligt lägre i scenario 2 än i scenario 1 under hela perioden. När hushållens konsumtion tar fart ökar också inkomsterna.

De direkta skatterna ökar som andel av BNP 2012 och 2013 när lönesumman, som är den viktigaste skattebasen för direkta skatter, påverkas mindre negativt än BNP av den djupa lågkonjunkturen. (se diagram S12_24). Från och med 2014 när BNP växer starkare, minskar inkomsterna successivt som andel av BNP eftersom lönesumman nu växer svagare i relation till BNP. Att de direkta skatternas andel av BNP är högre i båda scenarierna beror framför allt på att lönesumman är högre i relation till BNP i båda scenarierna jämfört med basscenariot där BNP växer starkare.

[9] Att det offentliga finansiella sparandet inte riktigt når upp till 1,5 procent av BNP 2020 i scenario 2 förklaras av att de offentliga utgifterna ligger på en högre nivå som andel av BNP under slutet av perioden. Det i sin tur beror på att deflatorn i offentlig sektor utvecklas något starkare än BNP-deflatorn till 2020.

Diagram S12_23 Produkt- och produktionsskatter

Procent av BNP

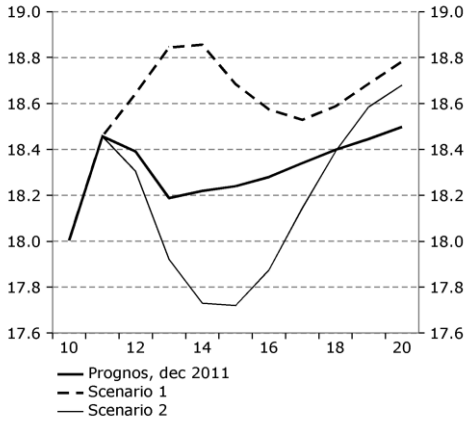

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S12_ 24 Direkta skatter

Procent av BNP

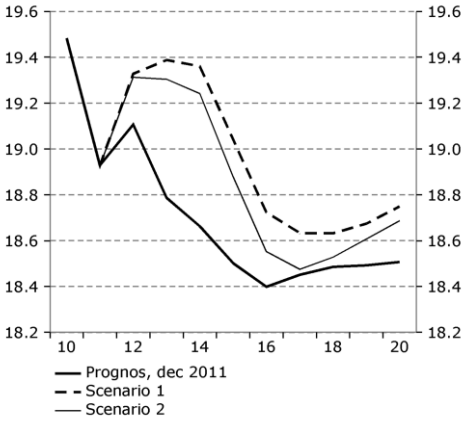

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Utgifterna som andel av BNP blir i stort sett lika i de båda scenarierna (se diagram S12_25 och diagram S12_26). Att utgifterna ökar som andel av BNP 2012–2014 beror till stor del på att den offentliga konsumtionen i reala termer utvecklas som i basscenariot, medan BNP påverkas negativt av den djupa lågkonjunkturen. Dessutom är utgifterna för arbetslösheten högre i båda scenarierna jämfört med basscenariot. I scenario 2 blir arbetslösheten högre än i scenario 1, men de högre arbetslöshetsrelaterade utgifterna i scenario 2 balanseras av att de offentliga konsumtionsutgifterna är lägre i scenario 2 på grund av den något lägre löneutvecklingen i detta scenario.

Diagram S12_25 Den offentliga sektorns utgifter

Procent av BNP

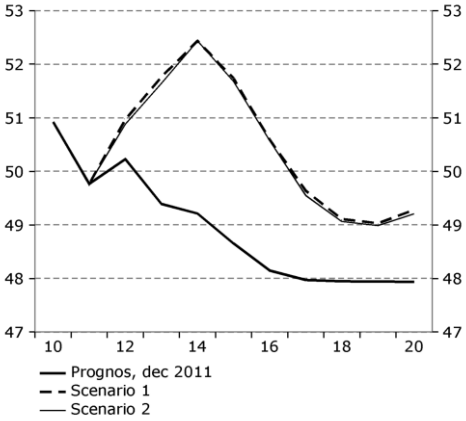

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S12_26 Offentliga konsumtionsutgifter

Procent av BNP

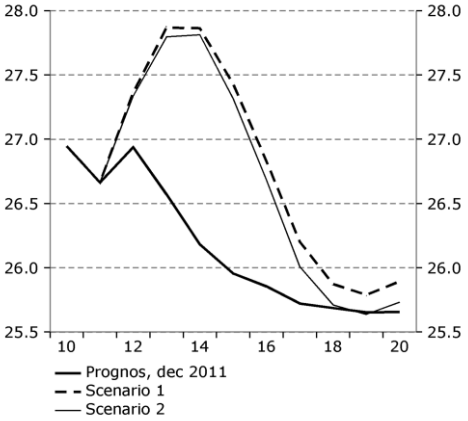

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Finansiellt sparande i staten och i kommunsektorn

Statens finansiella sparande minskar 2012–2014 och är närmare –2 procent av BNP 2014 i scenario 2, medan sparandet minskar till –0,7 i scenario 1 (se diagram S12_27). Lägre inkomster och framför allt lägre momsinkomster när hushållens konsumtion minskar kraftigt i scenario 2 drar ner sparandet.

Dessutom ökar statens utgifter som andel av BNP i båda scenarierna. Framför allt ökar utgifterna för arbetslösheten i båda scenarierna, medan den statliga konsumtionen i reala termer utvecklas enligt basscenariot. Kommunsektorns finansiella sparande faller i scenario 2 ner till –0,7 som andel av BNP 2015. Den lägre lönesumman i scenario 2 innebär lägre skatteinkomster till kommunsektorn och det finansiella sparandet blir därför lägre i scenario 2 (se diagram S12_28). Kommunsektorns utgifter ökar i relation till BNP när kommunsektorns konsumtion i reala termer utvecklas enligt basscenaiot medan BNP växer svagare.

Diagram S12_27 Finansiella sparande, staten

Procent av BNP

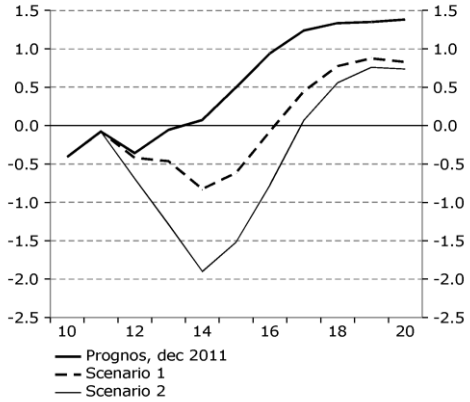

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S12_28 Finansiella sparande, kommunsektorn

Procent av BNP

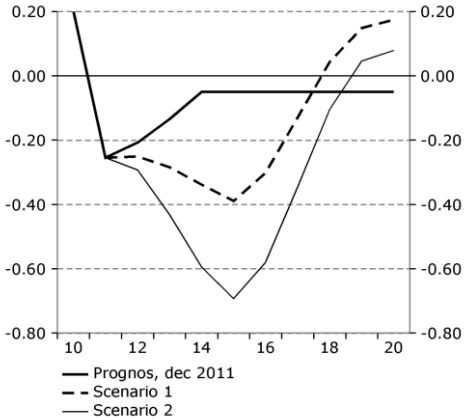

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

3 Scenario 3: BNP och arbetade timmar i jämvikt enligt regeringens bedömning

3.1 Beskrivning av scenariot

Enligt uppdragsbeskrivningen (se Appendix A) ska *scenario 3* beskriva:

”Ett scenario där arbetslösheten och medelarbetstiden når samma långsiktiga nivåer som i regeringens senaste bedömningar.”

Regeringens senaste bedömning av BNP och antalet arbetade timmar i jämvikt till och med 2015 är från Budgetpropositionen för 2012 som publicerades i september 2011. Regeringens bedömning är mer positiv än den som Konjunkturinstitutet gjorde i december 2011.

BNP i jämvikt beräknas som antalet arbetade timmar i jämvikt multiplicerat med produktivitetsnivån i jämvikt. Antalet arbetade timmar i jämvikt består i sin tur av tre delar; jämviktsarbetslöshet, arbetskraft och medelarbetstid. I föreliggande scenario antas att regeringens redovisade jämvikter gäller till och med 2015 i stället för Konjunkturinstitutets dito. Mellan 2016–2020 (då regeringen inte redovisat några beräkningar) approximeras regeringens jämvikter med att dess bedömning av jämviktsarbetslöshetens och medelarbetstidens nivå 2015 ligger kvar till 2020. Utvecklingen av arbetskraften och produktiviteten antas följa Konjunkturinstitutets bedömning 2016–2020.

Diagram S3_1-S3_4 visar hur regeringens jämvikter *approximativt* skiljer sig från Konjunkturinstitutets, det vill säga de som föreligger i basscenariot. Skillnaderna som redovisas i staplarna utgör därmed de ”störningar” relativt basscenariot som appliceras i KIMOD. I diagram S3_3 framgår att regeringen bedömer att jämviktsarbetslösheten är ca 1,4 procentenheter lägre 2015 jämfört med Konjunkturinstitutets bedömning. Konjunkturinstitutet bedömer dock att jämviktsarbetslösheten faller tillbaka något 2016–2020 vilket gör att differensen minskar. Diagram S3_4 visar att regeringen bedömer att medelarbetstiden är 0,9 procentenheter högre. Dessa skillnader implicerar de skillnader i potentiellt arbetade timmar i diagram S3_2 vilka i sin tur approximativt implicerar de skillnader i potentiell BNP som visas i diagram S3_1.

Det är viktigt att notera att ovanstående ”störning” till basscenariot är av permanent karaktär, det vill säga påverkar BNP och antalet arbetade timmar på lång sikt. Störningen kan vidare karaktäriseras som en ”positiv utbudsstörning” eftersom ekonomins utbud ökar relativt basscenariot.

Diagram S3_1 Potentiell BNP

Miljarder kronor resp. procentuell differens

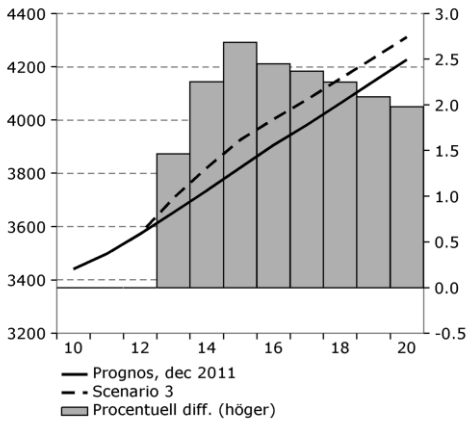

Källor: Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet.

Diagram S3_2 Potentiellt arbetade timmar

Miljarder timmar resp. procentuell differens

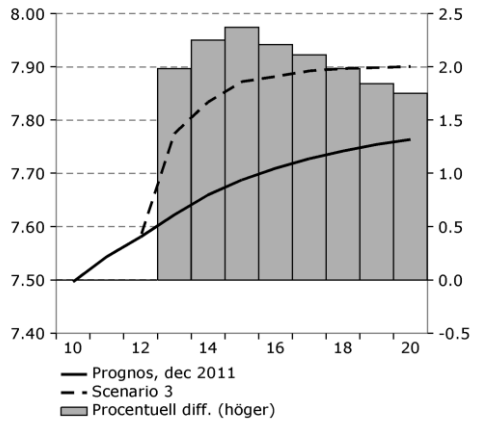

Källor: Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet.

Diagram S3_3 Jämviktsarbetslöshet

Procent av arbetskraften resp. differens i procentenheter

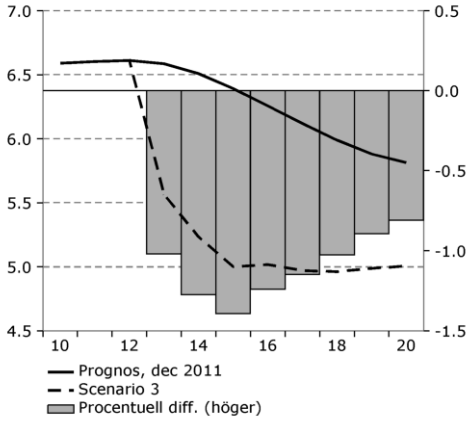

Källor: Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet.

Diagram S3_4 Potentiell medelarbetstid

Timmar per vecka resp. procentuell differens

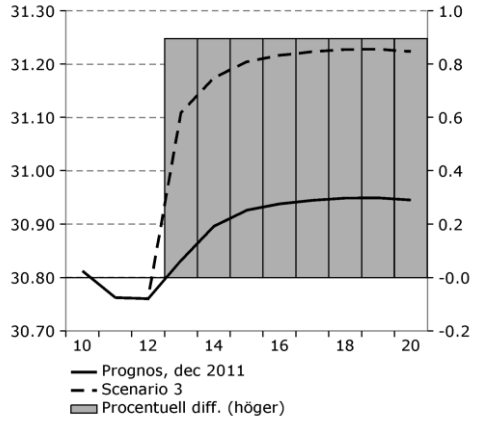

Källor: Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet.

3.2 Makroekonomiska effekter

Antaganden för offentliga variabler i KIMOD-beräkningarna

Samma som i scenario 1 och 2 ovan.

Övergripande makroekonomiska effekter

En lägre jämviktsarbetslöshet och en önskan att jobba fler timmar per sysselsatt (det vill säga högre medelarbetstid) jämfört med basscenariot innebär implicit ett antagande om ett annat beteende hos arbetsmarknadens parter på både central nivå och individnivå. För given faktisk arbetslöshet i utgångsläget medför detta att lönerna ökar långsammare än i basscenariot, se diagram S3_5. Detta blir en signal till Riksbanken att styrräntan bör sänkas (se diagram S3_6) och till företagen att öka sina investeringar och sin efterfrågan på arbetskraft. BNP-tillväxten blir därmed högre (se diagram S3_7) och arbetslösheten lägre (se diagram S3_8).

Diagram S3_5 Löner

Årlig procentuell förändring

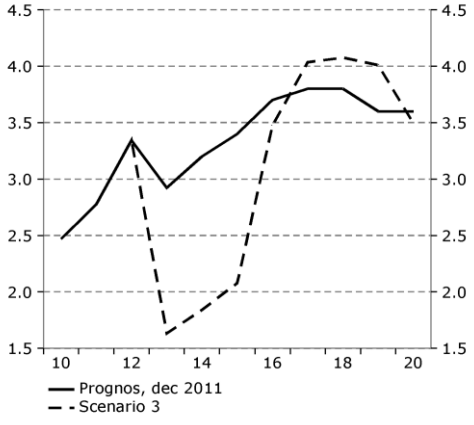

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram S3_6 Styrränta

Procent

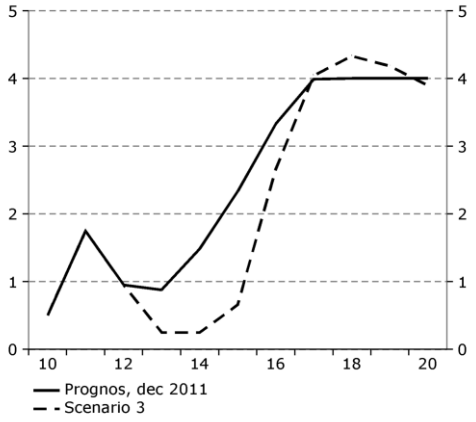

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram S3_7 BNP

Årlig procentuell förändring

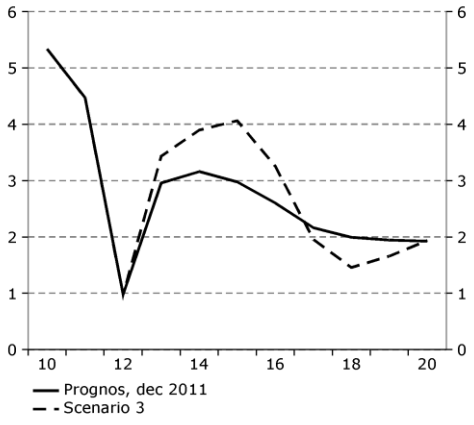

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S3_8 Arbetslöshet

Procent av arbetskraften

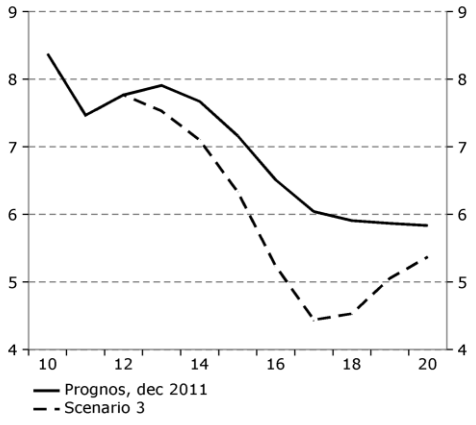

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Som nämndes ovan kan detta scenario betraktas som en ”positiv utbudsstörning”. Som framgår i diagram S3_9 och S3_10 nedan ökar utbudet snabbare än efterfrågan på kort sikt, det vill säga både BNP- och arbetsmarknadsgapet blir mer negativt.

Diagram S3_9 BNP-gap
Procent av potentiell BNP

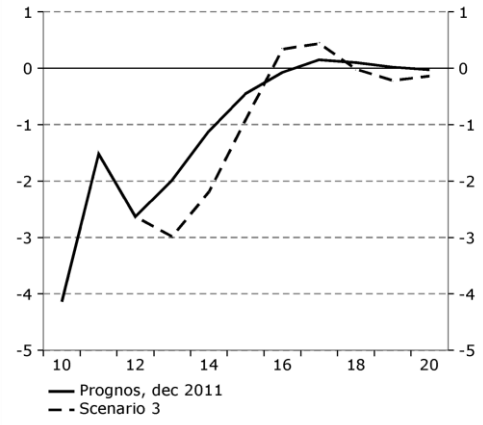

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram S3_10 Arbetsmarknadsgap
Faktiskt arbetade timmar i relation till potentiellt arbetade timmar. Procent.

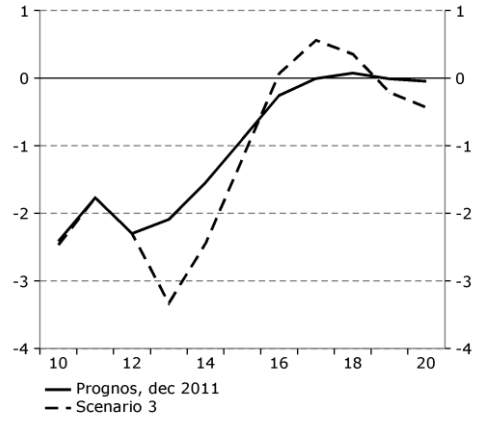

Källa: Konjunkturinstitutet.

BNP:s användningssida

Det högre utbudet av arbetade timmar bidrar till förbättrade framtidsutsikter för både hushåll och företag. Därutöver bidrar den successivt lägre arbetslösheten och lägre styrräntan till att öka tillväxttakten i hushållens konsumtion (se diagram S3_11). Samtidigt bidrar det förändrade beteendet hos arbetsmarknadens parter och den lägre löneökningstakten till att investeringarna ökar (se diagram S3_12). I den nya jämvikten behöver det ökade utbudet av arbetade timmar matchas med motsvarande ökning av kapitalstocken eftersom kapitalintensiteten är den samma som i basscenariot på sikt. Även befintliga och nya framväxande exportföretag påverkas positivt av ett ökat utbud och en tillfälligt svagare utveckling av både arbetskostnaderna och den reala växelkursen (se diagram S3_13).

I KIMOD finns acceleratormekanismer som innebär att tillväxten i både hushållens konsumtion och investeringar medför att faktisk konsumtions- och investeringsnivå tillfälligt skjuter över jämviktsnivån. Därför följer några år i slutet av perioden med tillfälligt lägre tillväxt än i basscenariot.

Diagram S3_11 Hushållens konsumtion
Årlig procentuell förändring

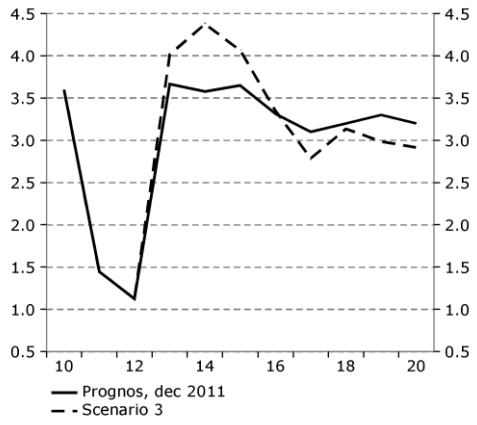

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S3_12 Fasta bruttoinvesteringar
Årlig procentuell förändring

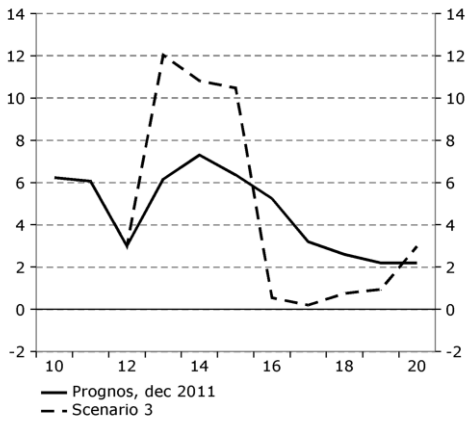

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S3_13 Export
Årlig procentuell förändring

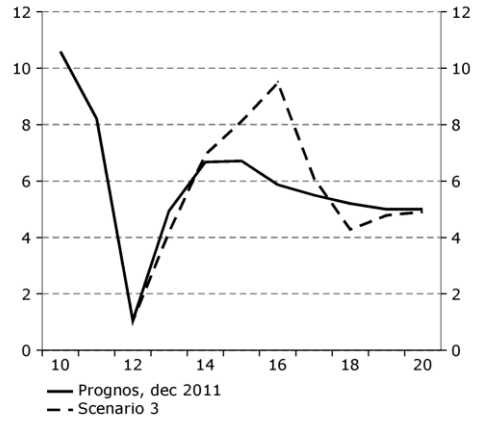

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

BNP:s produktionssida

Den högre BNP-tillväxten och det ökade utbudet medför att tillväxttakten i arbetade timmar och sysselsättningen ökar och arbetslösheten minskar (se diagram S3_14-S3_15 samt S3_8). Produktivitetstillväxten påverkas inte i någon större omfattning då företagen anställer ungefär i den takt som efterfrågan på deras produkter ökar (se diagram S3_16).

Diagram S3_14 Antal arbetade timmar
Årlig procentuell förändring

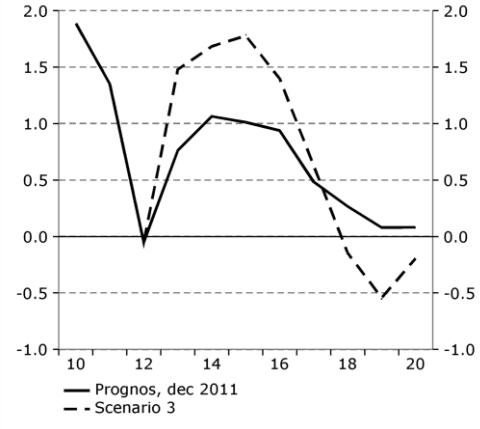

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S3_15 Sysselsättning
Årlig procentuell förändring

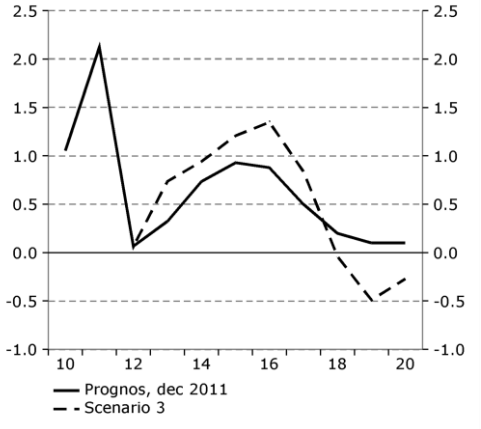

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S3_16 Produktivitet
Årlig procentuell förändring

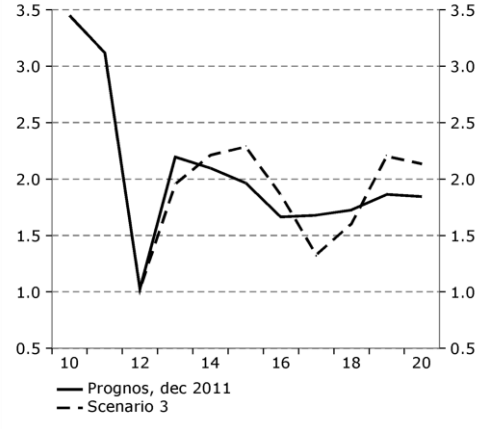

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Nominella variabler och real växelkurs

Som framgick i diagram S3_1 och S3_2 ovan blir både löneökningstakten och styrräntan tillfälligt lägre i detta scenario jämfört med basscenariot. Den lägre löneökningstakten och det högre utbudet innebär att prisnivån blir lägre än i basscenariot vilket förstärker den nominella växelkursen (se diagram S3_17).[10] Denna förstärkning ger lägre importerad inflation (se diagram S3_18) vilket ytterligare bidrar till en lägre inflationstakt (se diagram S3_19). Den reala växelkursen försvagas något på kort sikt på grund av lägre styrränta (se diagram S3_20 och diagram S3_20b).

[10] Att den nominella växelkursen inte blir svagare på kort sikt beror på att styrräntan, på grund av räntegolvet på 0,25 procent, inte kan sänkas så mycket som nedgången i inflation och inflationsförväntningar motiverar.

Diagram S3_17 Nominell växelkurs

Index. 2010=100

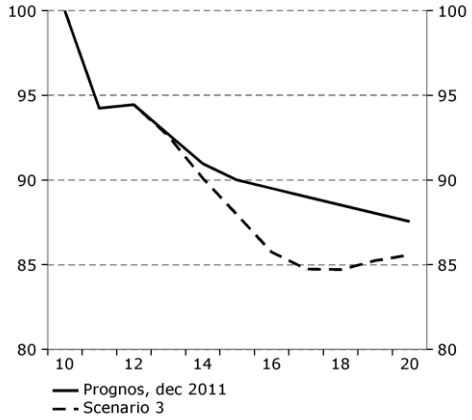

Källor: Konjunkturinstitutet.

Diagram S3_18 Importpriser

Årlig procentuell förändring

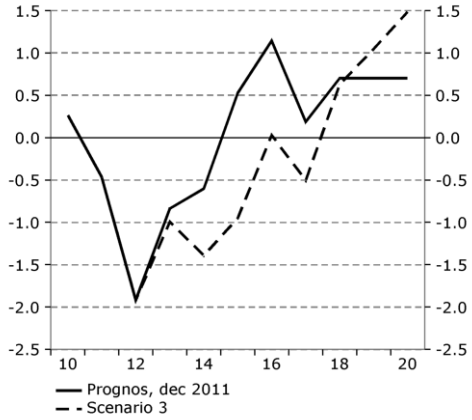

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S3_19 Inflation mätt enligt KPIF

Årlig procentuell förändring

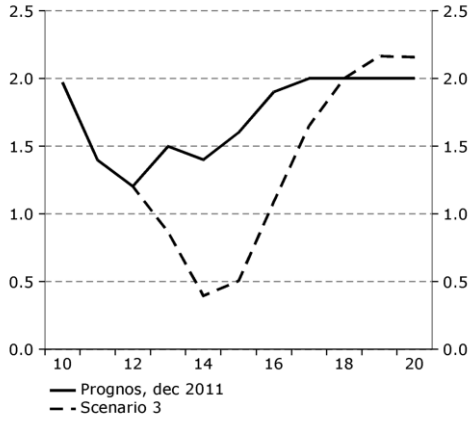

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S3_20 Real växelkurs

Index. 2010=100

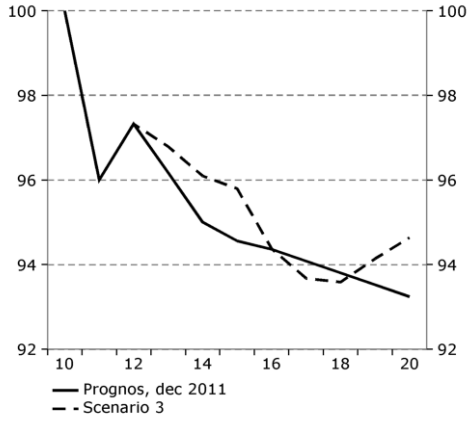

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram S3_20b Styrränta

Procent

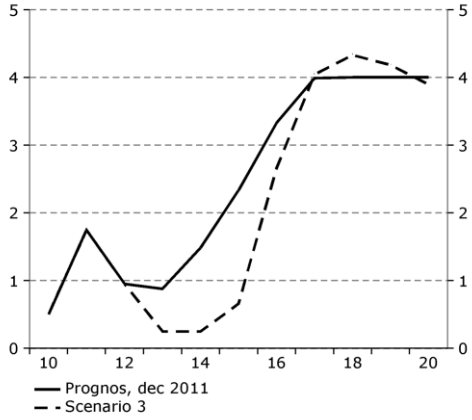

Källa: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

3.3 Det offentligfinansiella sparandet

Det offentligfinansiella sparandet i scenario 3 baseras på den ovan beskrivna makroekonomiska utvecklingen med BNP och arbetade timmar i jämvikt enligt regeringens bedömning.

De offentligfinansiella Beräkningarna i scenario 3 utgår från följande:

- Samma som i scenario 1 och 2, se ovan.

Utvecklingen av det offentliga finansiella sparandet när BNP och arbetade timmar är i jämvikt enligt regeringens bedömning

I scenario 3 bygger beräkningarna på regeringens senaste bedömningar av arbetslöshetens och medelarbetstidens långsiktiga nivåer. Det innebär bland annat en högre BNP, fler arbetade timmar och lägre pris- och löneutveckling jämfört med basscenariot. I detta scenario blir det offentligfinansiella sparandet högre som andel av BNP under hela perioden och 2020 är sparandet knappt 1 procentenhet högre än i basscenariot (se diagram S3_21).

Diagram S3_21 Den offentliga sektorns finansiella sparande
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S3_22 Den offentliga sektorns inkomster
Procent av BNP

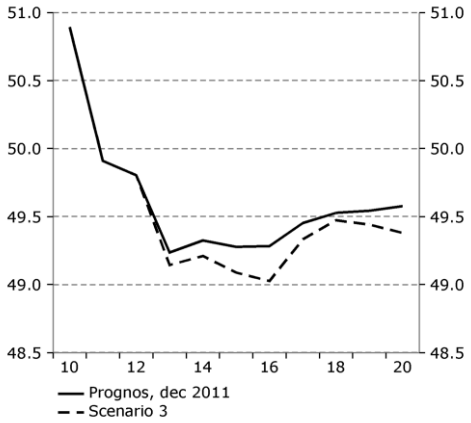

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Den offentliga sektorns inkomster blir något lägre som andel av BNP än i basscenariot (se diagram S3_22). Det högre utbudet i form av högre medelarbetstid och lägre jämviktsarbetslöshet i scenario 3 innebär att prisnivån blir lägre än i basscenariot. Lönesumman utvecklas svagare på grund av lägre timlön 2013–2016 och de låga räntorna 2013–2015 innebär lägre ränteinkomster till offentliga sektorn. Hushållens konsumtion utvecklas däremot starkare än BNP 2013–2015 och därmed ökar produkt- och produktionsskatterna som andel av BNP dessa år (se diagram S3_23 och S3_24).

Diagram S3_23 Direkta skatter från hushåll och företag
Procent av BNP

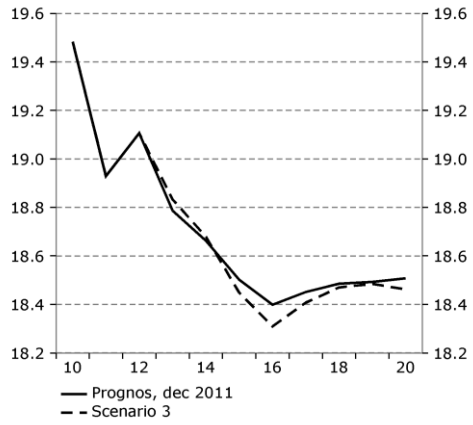

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S3_24 Produkt- och produktionsskatter
Procent av BNP

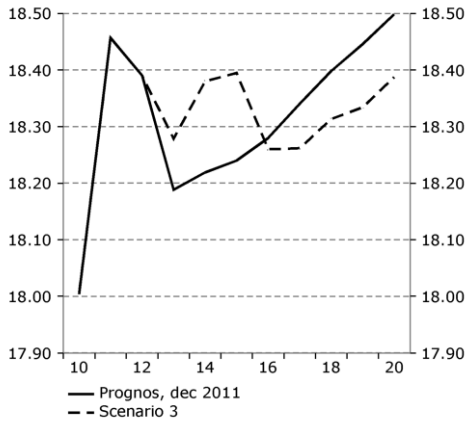

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Att utgifterna faller relativt BNP beror till stor del på att den offentliga konsumtionen i reala termer utvecklas som i basscenariot, medan BNP växer snabbare. Även transfereringarna till hushåll utvecklas svagare relativt BNP. Den lägre timlönen och den lägre arbetslösheten i scenario 3 innebär att både pensionsutgifterna och de arbetslöshetsrelaterade ersättningarna utvecklas svagare än BNP. Dessutom minskar de offentliga ränteutgifterna uttryckt som andel av BNP både som en effekt av en lägre statsskuld och av en lägre ränta (se diagramS3_25 och S3_26).

Diagram S3_25 Den offentliga sektorns utgifter
Procent av BNP

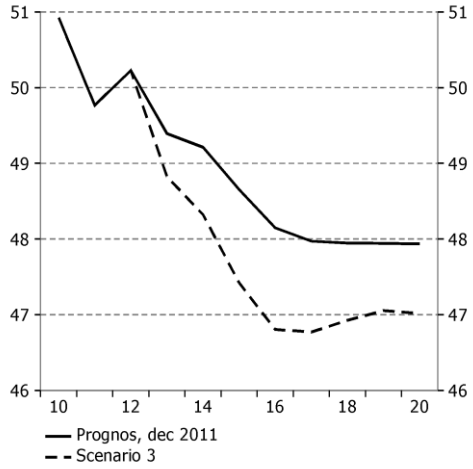

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S3_26 Offentliga konsumtionsutgifter
Procent av BNP

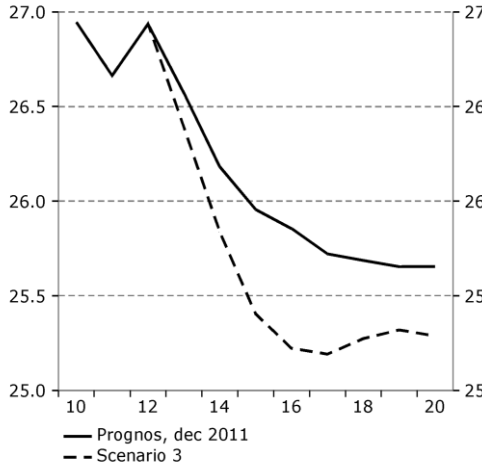

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Finansiellt sparande i staten och kommunsektorn

Det finansiella sparandet i staten blir positivt redan 2013, medan kommunsektorn får ett positivt sparande först 2014. Lägre priser och löner i scenario 3 jämfört med basscenariot ger lägre statliga utgifter både i miljarder kronor och som andel av BNP (se diagram S3_27). Skatteinkomsterna till

kommunsektorn blir lägre än i basscenariot, men utgifterna blir ännu lägre på grund av lägre löner och priser. Dessutom minskar utbetalningarna av socialbidragen till följd av den lägre arbetslösheten, vilket också bidrar till att kommunsektorns sparande ökar 2013–2017 (se diagram S3_28).

Diagram S3_27 Finansiellt sparande, staten
Procent av BNP

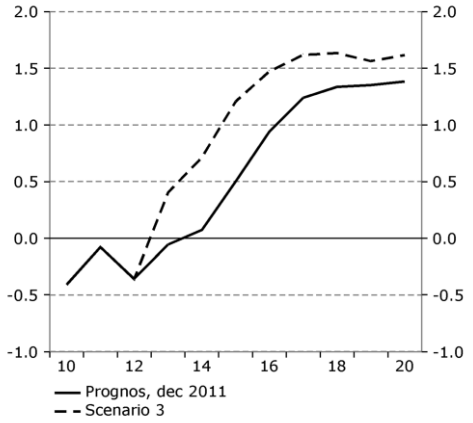

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S3_28 Finansiellt sparande kommunsektorn
Procent av BNP

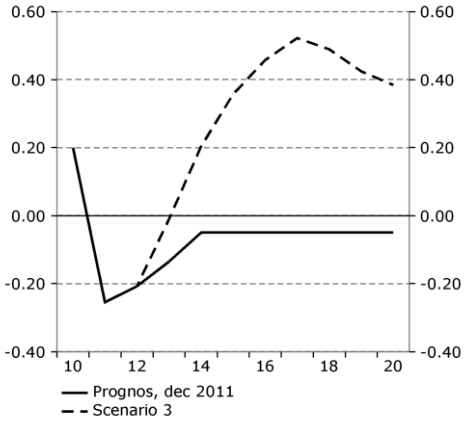

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

4 Scenario 4 och 5: Aktiv finanspolitik 2013–2015

4.1 Beskrivning av scenarierna

Enligt uppdragsbeskrivningen (se Appendix A) ska *scenario 4* beskriva:

”Ett scenario där offentliga utgifter temporärt är högre än i grundscenariot.”

Följande beskrivning gäller för *scenario 5*:

”Ett scenario där skatterna är temporärt lägre än i grundscenariot.”

Som framgick i kapitlet ”Basscenario” så ingår aktiva finanspolitiska åtgärder i basscenariot. I föreliggande två scenarier beräknas effekterna av att regeringen, utöver finanspolitiken som ingår i basscenariot, skulle vidta ytterligare finanspolitiska åtgärder och att dessa skulle vara temporära till sin natur.

Scenario 4: tillfälligt högre offentlig konsumtion och offentliga investeringar

I detta scenario är offentliga utgifter högre än i basscenariot 2013–2015. Utgifterna höjs 30 miljarder kronor 2013, ytterligare 20 miljarder kronor 2014 (det vill säga sammanlagt 50 miljarder kronor över basscenariot) för att 2015 minskas med 20 miljarder kronor (det vill säga sammanlagt 30 miljarder kronor över basscenariot). År 2016 och framåt är utgifterna samma som i basscenariot. Den tillfälliga ökningen av utgifterna fördelas lika på ökad offentlig konsumtion (se diagram S4_1) och offentliga investeringar (se diagram S4_2).

Diagram S4_1 Offentlig konsumtion
Miljarder kronor, fasta priser

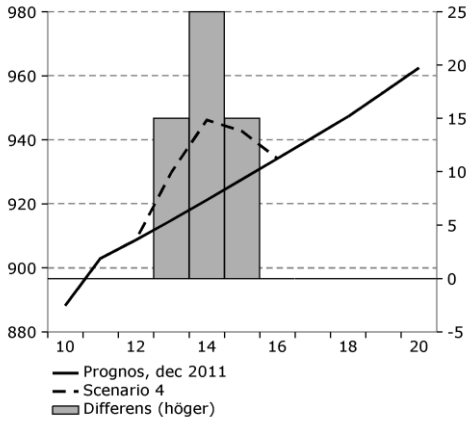

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S4_2 Offentliga investeringar
Miljarder kronor, fasta priser

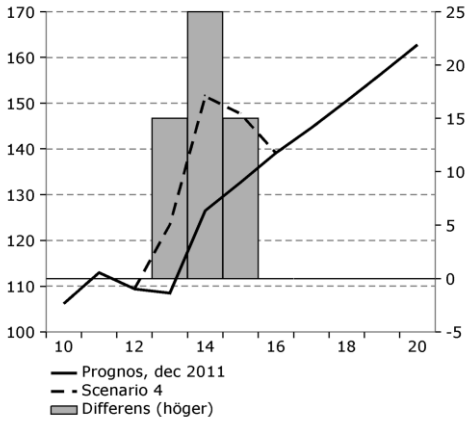

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Scenario 5: tillfälligt Lägre skatter / Högre transfereringar riktade mot hushåll

I detta scenario riktas de ytterligare temporära finanspolitiska åtgärderna mot hushållens disponibla inkomst. Det kan i KIMOD ske via lägre skatter och/eller högre transfereringar. Storleken på åtgärderna är de samma som i scenario 4, det vill säga som mest 50 miljarder kronor 2014 (se diagram S5_1).

Diagram S5_1 Finanspolitik riktad mot hushållens disponibla inkomst
Miljarder kronor, fasta priser

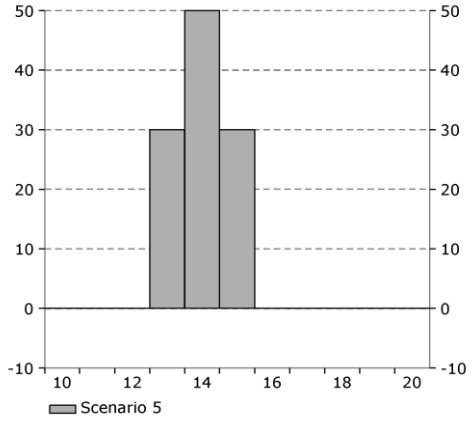

Källa: Konjunkturinstitutet.

4.2 Makroekonomiska effekter

Antaganden för offentliga variabler i KIMOD-beräkningarna

Samma som i scenario 1 och 2 ovan dock med undantag för de tillfälliga åtgärderna i diagram S4_1, S4_2 och S5_1 ovan.

När det gäller förändringar i offentlig konsumtion (se diagram S4_1) antas 70 procent användas till offentlig produktion och 30 procent till köp av varor och tjänster producerade i privat regi. Antalet arbetade timmar och sysselsättning i offentlig sektor påverkas proportionellt till den offentliga produktionen. När det gäller förändring i offentliga investeringar (se diagram S4_2) så påverkar det endast köp av varor och tjänster producerade i privat regi.

När det gäller *nominella* offentliga variabler så tillåts dessa påverkas av skillnader i pris- och löneutveckling jämfört med basscenariot.

Övergripande makroekonomiska effekter

Både scenario 4 och 5 ger en starkare makroekonomisk utveckling jämfört med basscenariot; resursutnyttjandet når snabbare ett balanserat läge (se diagram S45_1 och S45_2 nedan). De finanspolitiska multiplikatorerna är med andra ord positiva i KIMOD. Vidare så har offentlig konsumtion och offentliga investeringar (scenario 4) större effekt än finanspolitik riktad mot hushållens konsumtion (scenario 5). Detta eftersom de förstnämnda påverkar BNP direkt via användningssidan (se diagram S4_1 och S4_2 ovan) medan hushållen sparar en viss del av ökningen av disponibelinkomsten (se diagram S45_3). Dessutom är importinnehållet klart högre i hushållens konsumtion jämfört med offentlig konsumtion. Detta är orsaker till att arbetslösheten faller mer i scenario 4 relativt scenario 5 (se diagram S45_4). Dessutom så antas, som nämndes ovan, att all ökning i offentlig produktion som uppkommer när offentlig konsumtion ökar, ökar offentlig sysselsättning. Det innebär att inga effekter på medelarbetstid eller produktivitet antas. Den finanspolitik som riktas mot hushållens konsumtion och ger högre efterfrågan i privat sektor påverkar sysselsättningen mindre. Detta eftersom företagen till viss del ökar medelarbetstiden och produktivitetstillväxten vid en tillfällig efterfrågeökning.

Diagram S45_1 BNP
Årlig procentuell förändring

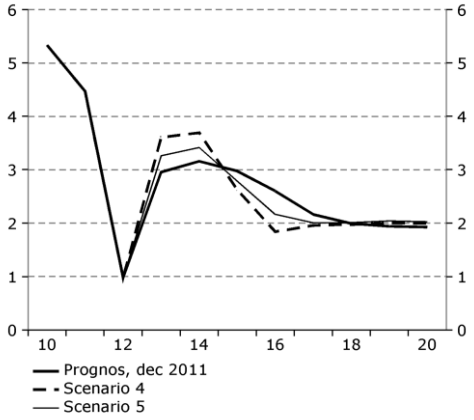

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S45_2 BNP-gap
Procent av potentiell BNP

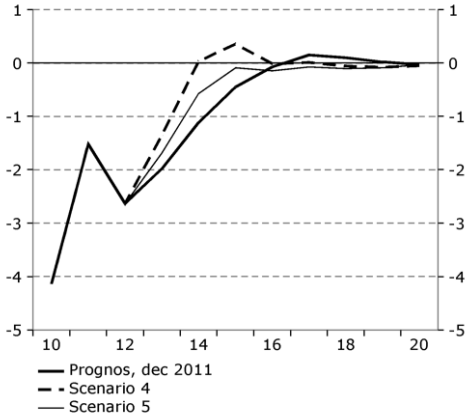

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S45_3 Hushållens konsumtion
Årlig procentuell förändring

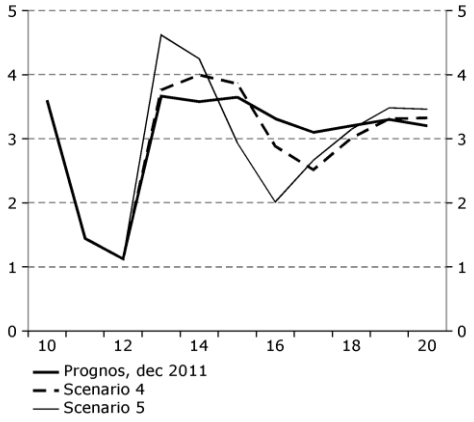

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S45_4 Arbetslöshet
Procent av arbetskraften

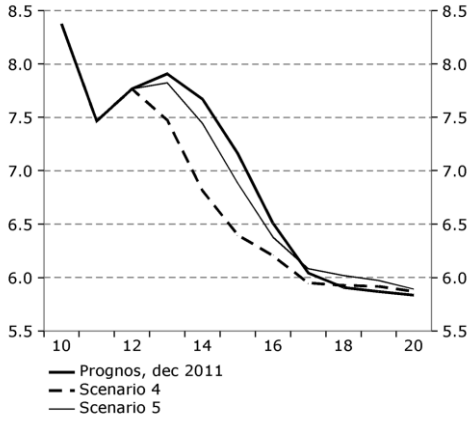

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

BNP:s användningssida

Som framgått ovan är offentlig konsumtion och offentliga investeringar högre i scenario 4 (se diagram S4_1 och S4_2) och hushållens konsumtionstillväxt högre 2013–2014 i scenario 5 (se diagram S45_3). Fasta bruttoinvesteringar påverkas positivt av de högre offentliga investeringarna i scenario 4 medan acceleratoreffekter av ökad produktion neutraliseras av högre styrränta (se diagram S45_5). Export och import påverkas i mindre utsträckning.

Diagram S45_5 Fasta bruttoinvesteringar
Årlig procentuell förändring

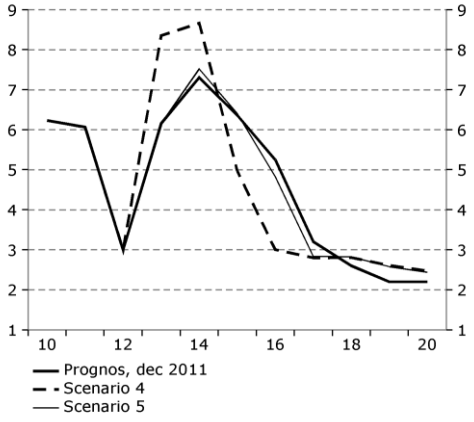

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

BNP:s produktionssida

Den högre efterfrågan innebär att arbetade timmar och sysselsättning ökar på kort sikt (se diagram S45_6 och S45_7). Som nämndes ovan blir effekten på sysselsättningen störst inom den offentliga sektorn i scenario 4 på grund av ökningen i offentlig konsumtion (se diagram S45_8 och S45_9).

Diagram S45_6 Arbetade timmar
Årlig procentuell förändring

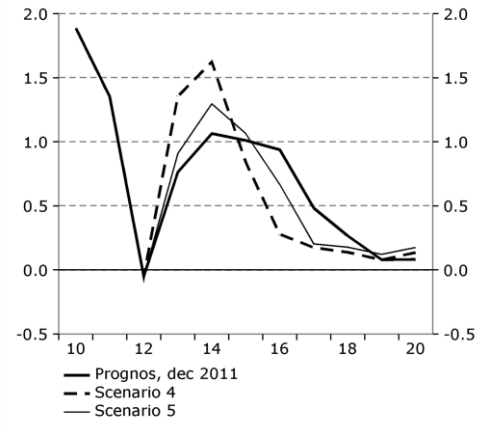

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S45_7 Sysselsättning
Årlig procentuell förändring

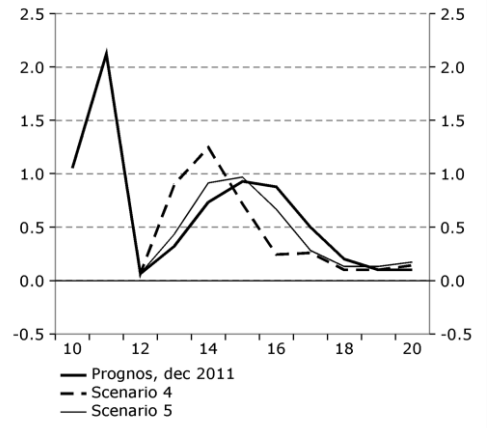

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S45_8 Arbetade timmar i näringslivet
Årlig procentuell förändring

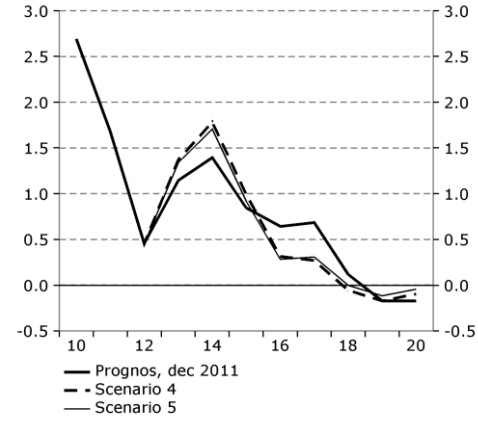

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S45_9 Arbetade timmar i offentlig sektor
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Sammantaget innebär den temporärt mer aktiva finanspolitiken att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden normaliseras tidigare än i basscenariot, speciellt då finanspolitiken består av ökade utgifter i form av konsumtion och investeringar (se diagram S45_10). Arbetslöshetens utveckling visades i diagram S45_4 ovan.

Diagram S45_10 Arbetsmarknadsgap

Procent. Faktiskt arbetade timmar i relation till potentiellt arbetade timmar

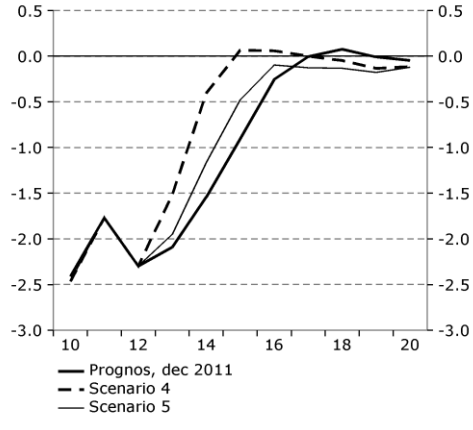

Källa: Konjunkturinstitutet.

Nominella variabler och real växelkurs

Den lägre arbetslösheten ger något högre löneökningar (se diagram S45_11). Den högre efterfrågan innebär en allmänt högre inflationstakt och därmed en svagare nominell växelkurs (se diagram S45_12 och S45_13). Riksbanken höjer därför räntan något snabbare jämfört med basscenariot (se diagram S45_14). Realräntan stiger därför något vilket förstärker den reala växelkursen på kort sikt (se diagram S45_15).

Diagram S45_11 Löner

Årlig procentuell förändring

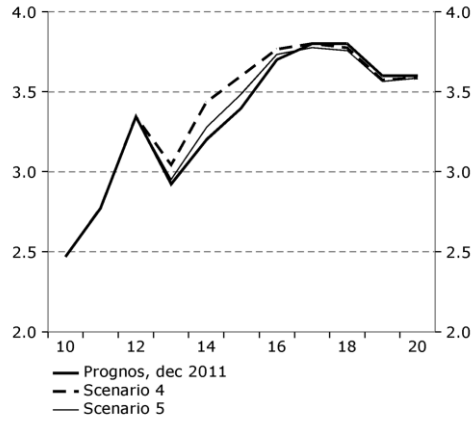

Källor: Konjunkturinstitutet.

Diagram S45_12 Inflation mätt enligt KPIF

Procent

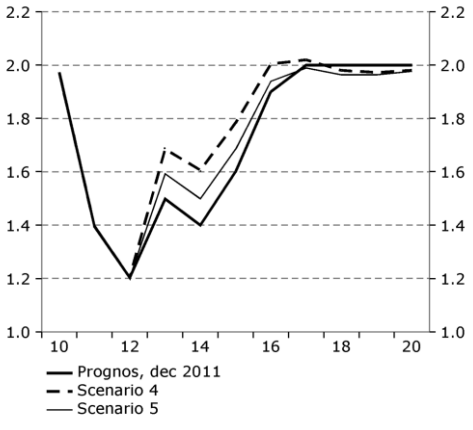

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S45_13 Nominell växelkurs
Index. 2010=100

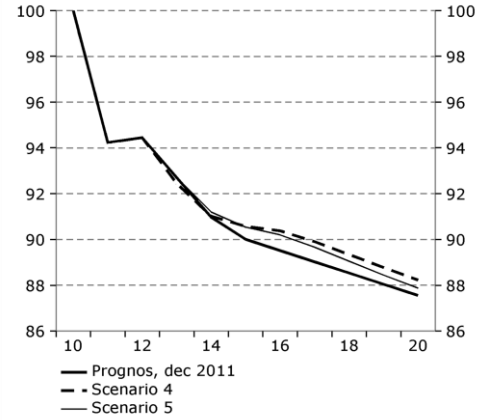

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S45_14 Styrränta
Procent

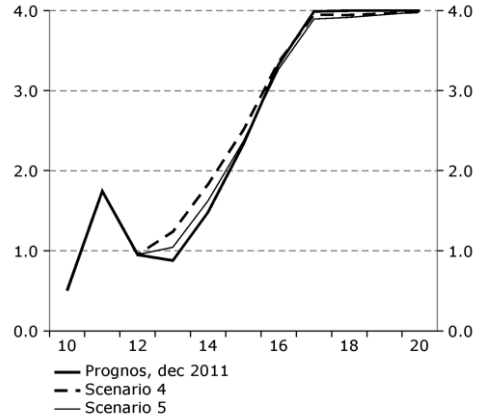

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram S45_15 Real växelkurs
Index. 2010=100

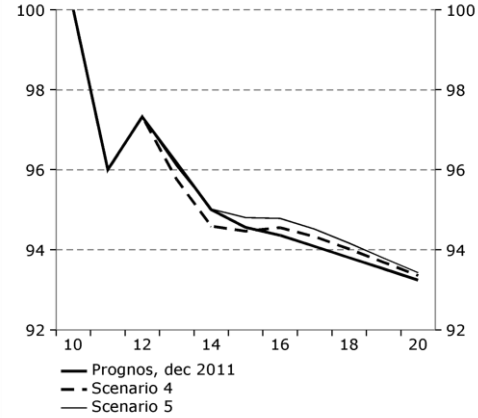

Källa: Konjunkturinstitutet.

4.3 Det offentligfinansiella sparandet

Det offentligfinansiella sparandet i scenario 4 och scenario 5 baseras på den ovan beskrivna makroekonomiska utvecklingen vid temporära finanspolitiska åtgärder 2013–2015.

De offentligfinansiella Beräkningarna i scenario 4 och 5 utgår från följande:

- Överskottsmålet för det offentliga finansiella sparandet är inte bindande.
- Kommunsektorns finansiella sparande tillåts variera, det vill säga inget krav på att balanskravet hålls.
- Temporära finanspolitiska åtgärder 2013–2015 utöver de som ingår i basscenariot (se diagram S4_1, S4_2 och S5_1 ovan).
- Pris- och löneutvecklingen i de två makroscenarierna påverkar den nominella utvecklingen av offentlig konsumtion, offentliga investeringar och transfereringar till hushåll.

I scenario 4 är offentliga utgifter (offentlig konsumtion och offentliga investeringar) tillfälligt högre 2013–2015 än i basscenariot genom att regeringen för en temporärt mer expansiv finanspolitik utöver den finanspolitik som ingår i basscenariot. Utgifterna höjs med 30 miljarder kronor 2013, ytterligare 20 miljarder kronor 2014 (det vill säga sammanlagt 50 miljarder kronor över basscenariot) och minskas med 20 miljarder kronor 2015 (det vill säga sammanlagt 30 miljarder kronor över basscenariot).

I scenario 5 riktas finanspolitiken i stället mot hushållen. Detta sker genom tillfälligt högre transfereringar (ej skattepliktiga) till hushållen och därmed en högre disponibel inkomst. Storleken på åtgärderna för perioden 2013–2015 är desamma som i scenario 4.

Utvecklingen av det offentliga finansiella sparandet vid temporära finanspolitiska åtgärder 2013–2015

Det offentligfinansiella sparandet faller som andel av BNP när utgifterna ökar till följd av de temporära finanspolitiska åtgärderna jämfört med basscenariot (se diagram S45_16). Sparandet är som lägst i scenario 5, då det uppgår till -1 procent av BNP 2014, medan sparandet är som lägst 2013 i scenario 4 och uppgår då till -0,5 procent som andel av BNP.

Diagram S45_16 Den offentliga sektorns finansiella sparande
Procent av BNP

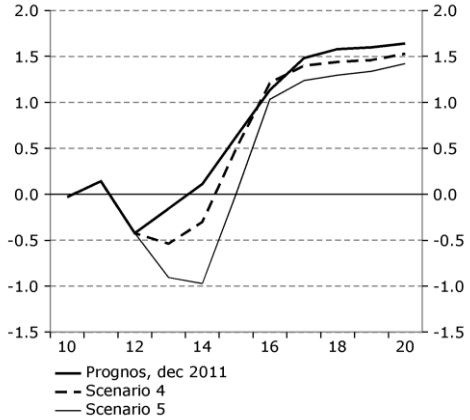

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S45_17 Den offentliga sektorns inkomster
Procent av BNP

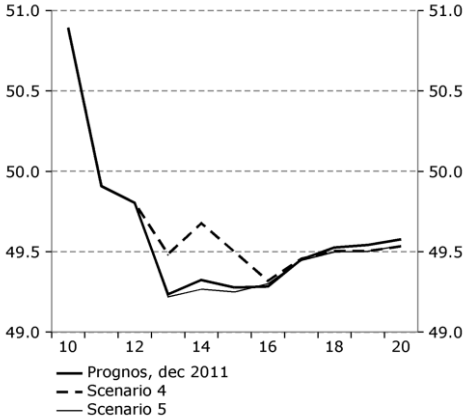

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

I scenario 4 innebär de temporära finanspolitiska åtgärderna att offentlig konsumtion och offentliga investeringar ökar 2013–2015. Det medför fler sysselsatta och fler arbetade timmar och därmed högre lönesumma 2013–2014 som leder till högre skatteinkomster både i miljarder kronor och som andel av BNP (se diagram S45_17). De temporära åtgärderna i scenario 5 har inte lika stor effekt på sysselsättning och lönesumma och därför blir det offentligfinansiella sparandet lägre i scenario 5 jämfört med scenario 4. Ett lägre offentligfinansiellt sparande i scenario 5 år 2013–2014 leder till en högre statsskuld och högre ränteutgifter och sparandet som andel av BNP blir därmed lägre i scenario 5 än i scenario 4 och basscenariot under resten av prognosperioden.

Diagram S45_ 18 Den offentliga sektorns utgifter
Procent av BNP

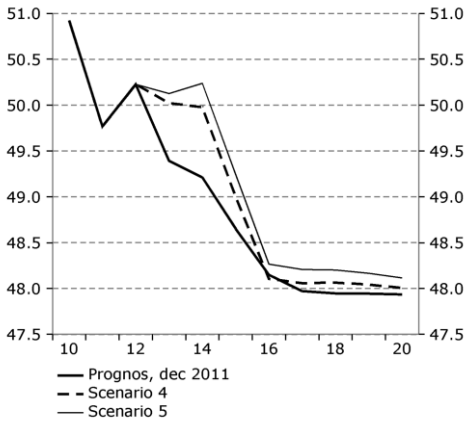

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S45_19 Offentlig konsumtion
Procent av BNP

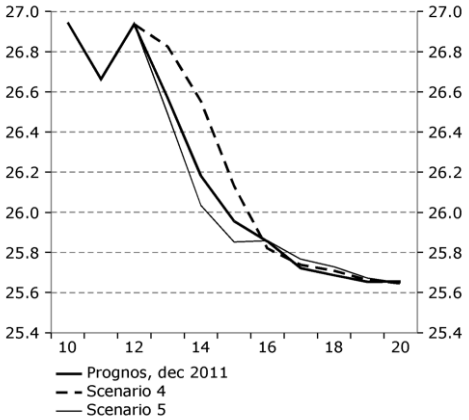

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

De offentliga utgifterna ökar något mer i miljarder kronor i scenario 4 jämfört med scenario 5, men som andel av BNP är utgifterna lägre i scenario 4, då BNP också ökar genom tillväxten i sysselsättningen (se diagram S45_18). Att utgifterna i miljarder kronor blir högre i scenario 4 förklaras delvis av att offentlig konsumtion och investeringar också påverkas av skillnader i pris- och löneutveckling jämfört med basscenariot (se diagram S45_19). Dessutom medför en högre lönesumma i scenario 4 ett högre inkomstindex och därmed ökar pensionsutgifterna mer än i basscenariot 2015–2020. De högre pensionsutbetalningarna balanseras dock av lägre utgifter för arbetslösheten 2013–2015.

I scenario 5 ökar de offentliga utgifterna genom temporära finanspolitiska åtgärder i form höjda transfereringar (ej skattepliktig) till hushållen som medför en högre disponibelinkomst 2013–2015 (se diagram S45_21). Denna utgiftsökning påverkar BNP och sysselsättning i mindre grad än i scenario 4. Den i scenario 5 höga disponibelinkomsten leder till en högre hushållskonsumtion vilket i sin tur genererar högre momsintäkter. Hushållen sparar dock en viss del av inkomstökningen, vilket tillsammans med högre ränteutgifter är en förklaring till varför sparandet i staten blir lägre i scenario 5 än i basscenariot (se diagram S45_20).

Diagram S45_20 Finansiellt sparande staten
Procent av BNP

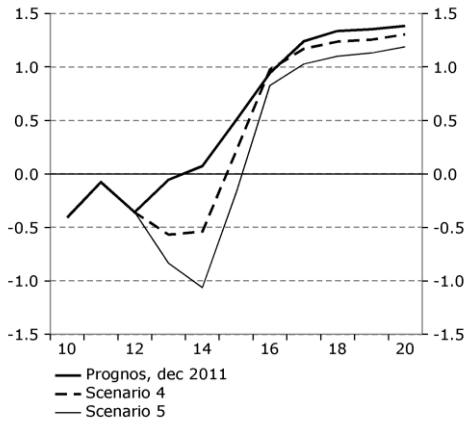

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S45_21 Hushållens disponibla inkomst
Procentuell förändring, löpande pris

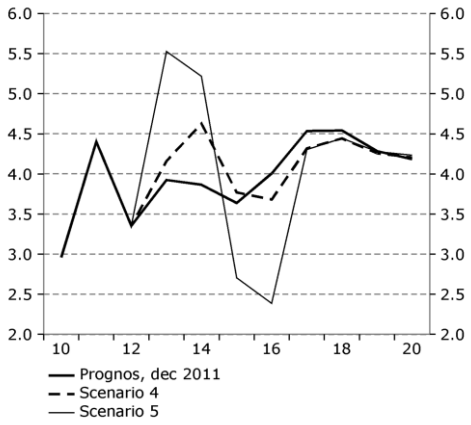

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Det finansiella sparandet i Kommunsektorn och ålderspensionssystemet

Det finansiella sparandet i kommunerna förbättras tillfälligt som andel av BNP 2014 och 2015 genom ökade skatteintäkter i scenario 4 (se diagram S45_22). Den kommunala konsumtionen ökar 2013–2015 genom de tillfälligt förhöjda statsbidragen. Sysselsättningen i hela ekonomin blir högre 2013 och 2014 i scenario 4 jämfört med scenario 5 vilket ger högre skatteinkomster till kommunsektorn och lägre utgifter för socialbidrag när arbetslösheten minskar. I ålderpensionssystemet blir sparandet något högre som andel av BNP i scenario 4 jämfört med basscenariot 2013–2015 (se diagram S45_23). Sysselsättningsökningen i scenario 4 innebär ökade avgiftsinkomster till ålderspensionssystemet. Inkomstindex och därmed pensionsutbetalningarna ökar först 2015 och 2016. Åren därefter ligger sparandet ålderspensionssystemet på ungefär samma nivå som andel av BNP i alla 3 scenarierna.

Diagram S45_22 Finansiellt sparande Kommunsektorn
Procent av BNP

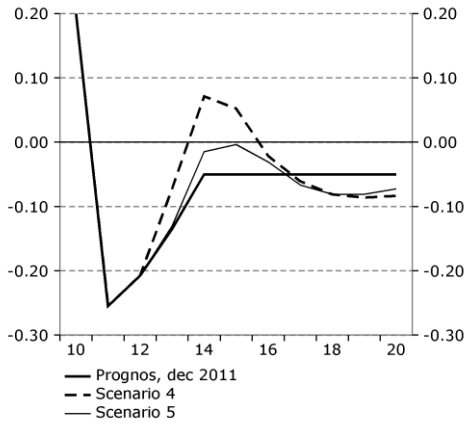

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram S45_23 Finansiellt sparande ålderspensionssystemet
Procent av BNP

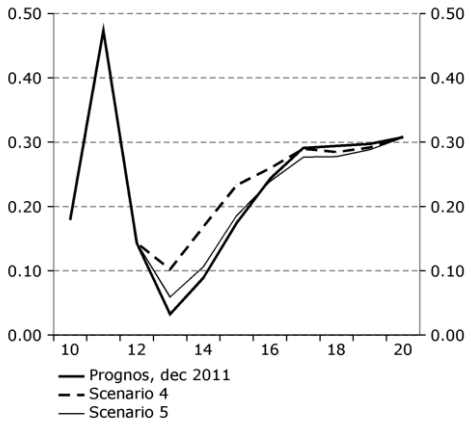

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Appendix A: Uppdragsbeskrivning